

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Titvlvs IV. De Consvetvdine.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

TITVLVS IV. DE CONSVETVDINE.

SVMMARIVM.

1. *Consuetudo est ius moribus constitutum.*
2. *Ad ius consuetudinis introducendum requiritur, ut ea sit iusta, & rationalis.*
3. *Et cum populus plerumq; iam non habeat legis condendae potestatem, ideo absq; Principis aut Magistratus sui consensu, saltem tacito, ius consuetudinis introducere non potest, uti nec mulieres.*
4. *Si in arbitros compromissum sit, eo adiecto, ut secundum iura & leges procedant, aut pronuncient, procedere & pronunciare y possunt secundum iustas eo in loco receptas consuetudines.*

CVM haecenus dictum fuerit de iure scripto, videl. legibus ex rescriptis Principis; sequitur, ut de iure non scripto agatur, quae est consuetudo. Nam, ut in Institut. habetur, tit. de iure natur. gent. & civili; Ius aliud est scriptum, aliud non scriptum: Scriptum ius est lex, plebiscitum, senatusconsultum, Principum placita &c. Ius non scriptum est, quod vsus comprobavit.

Veruntamen differentia haec inter legem & consuetudinem essentialis non est: cum ad legis substantiam scriptura non requiratur: Sed quia leges vim suam promulgatione accipiunt, quae plerumque in scripto fieri solet, ideo ab hac origine sua leges dicuntur iura scripta, quamvis nihil obstet, etiam per vocem eas promulgari cum obligandi voluntate. Quemadmodum & vice versa, consuetudines populi in scriptum redigi possunt: suam vero originem & obligationis vim non accipiunt in scriptura, sed utentium seu agentium frequentia, qui dicitur mos populi.

1. *Consuetudo brevissimè defini potest ex Iuliano IC. in l. 32. ff. de legibus; Ius moribus*

constitutam. Vbi nomen *iuris* accipitur pro eo, quod Graeci vocant νόμος, id est, legem, quatenus ea latè accipitur, ut utramque iuris scripti & non scripti speciem comprehendat. Quo sensu Iustinianus dixit in suprà cit. Institut. tit. 5. Constat, νόμος εἰ μὲν ἐγγράφοι, εἰ μὲν ἀγράφοι. Et Ulpianus in l. 33. ff. de legibus Diuturna consuetudo pro iure & lege in his, qua non ex scripto descendunt, observari solet.

Quod additur in definitione, moribus constitutum, originem seu causam introducendae iuris seu legis non scriptae demonstrat, iuxta l. 35. ff. eod. Sed & ea, quae longa consuetudine approbata sunt, veluti tacita civium conventio, non minus, quàm ea quae scripta sunt, iura, servantur. Et suprà cit. l. 32. Quidenim interest, suffragiis populus suam voluntatem declaret, an rebus ipsis & factis? Vult dicere Iureconsultus, si actus à populo, aut maiore populi parte, longo tempore (quod civili iure decennium est) uniformiter frequentetur, ipso hoc facto declarare videtur, si aliunde contrarium non appareat, velle populum iuris obligationem introducere, non minus quàm si ius suae legem verbis, videl. scripto aut voce, proponeret ac promulgaret.

Corollarium I. Quae conditio ad legis constitutionem imprimis requiritur, ut sit iusta, rationalis, Reipubl. utilis. c. 2. d. 4. eadem ad ius consuetudinis exigitur: At vero consuetudo, quae contra bonos mores est, aut cui leges resistunt, atque corruptela vocari solet, non in iure, sed solo facto consistit, iuxta c. ex parte 10. & c. ult. hoc tit.

Corollarium II. Cùm populus plerumque iam non habeat legis condendae potestatem, quando eam in vnum Principem, aut plures Optimates contulit, ideo nec ius consuetudinis introducere potest, absque Principis aut Magistratus sui consensu, saltem tacito. Multo vero minus in rebus ecclesiasticis.

flasticus Christianus populus consuetudinis statuendæ potestatem habet, absque consensu Prælatorum, quippe penes quos, ex Christi institutione, omnis iurium ecclesiasticorum potestas residet. Videri potest Innoc. in cit. c. ex parte n. 3.

Corollarium III. Mulieres ius consuetudinis introducere non possunt, prout tradit ex communi Bartol. in l. 1. ff. de legibus, arg. eiusdem legis, ver. virorum: Cùm enim mulieres non debeant sedere in consilio, ideòque nec ad leges condendas adhiberi, consequens est, inquit Bartol. *quòd usus mulierum non inducat consuetudinem: quia lex & consuetudo equipollent, l. de quibus 37. ff. eod.* Videri etiam potest Abb. p. 2. consil. 53.

Corollarium IV. Si in arbitros compromissum sit, eo adiecto, ut secundum iura procedant, ij procedere possunt secundum iustas eo in loco receptas, & instar legum habitas consuetudines. Nam verbum generale generaliter intelligi debet, seu ita, ut omnes species sub se comprehendat: Cùm itaq; ius se habeat ut genus ad legem scriptam & consuetudinem, ideo iuris seu iurium appellatione utraque species comprehenditur; quando nulla ratio aut necessitas restringendi apparet. Quin etiam si adiectum sit, ut arbitri pronuncient secundum leges, possunt tamen ferre sententiam secundum consuetudines receptas. Nam verba dispositionis, si id fieri possit, ita accipi debent, ut ea conformis sit iuri communi: At verò ius commune præcipit, ut in contractibus & iudicijs laudabiles locorum consuetudines obseruentur, c. 2. de eo qui mittitur in possessionem &c. l. circa 19. C. de locato, l. 3. C. de ædific. priuatis, l. 1. C. Quæ sit longa consuetudo. Neque inconueniens, aut inusitatum est, ita nomen legis accipi, ut etiam iura consuetudinis comprehendat, sicut supra dictum. Sed etsi ponamus, nomen legis strictè fuisse acceptum, quatenus à iure consuetudinis distinguitur, nihilominus poterunt arbitri secundum receptas consuetudines, causam definire, nili appertè appareat, aliam fuisse partium com-

promittentiù in arbitros voluntatem. Cùm enim leges scriptæ decernant, laudabiles loci consuetudines esse seruandas, (nisi partes communi consensu, sine tamen iuris publici violatione, expressè ab ijs recedant) ideo dum arbitri iuxta consuetudines commissam sibi controuersiam definiant, id agunt, quod legibus scriptis, secundum quas pronunciare iussi sunt, valde consentaneum est. Videri potest de hoc corollario Abb. Panormit. in rubr. huius tit. Rochus Curtius de statut. & consuet. princ. n. 37. & seqq.

CAPITVLVM I.

Consuetudines.

PARAPHRASIS.

Decet Prælatos, ecclesiarum sibi subiectarum consuetudines, si ijs grauari videantur, remittere.

SUMMARIVM.

1. Consuetudines, quibus grauantur ecclesie, vltro à Prælati remittenda.
2. Rationabiles locorum consuetudines circa dona clericis vel ministris ecclesie danda seruanda.
3. Prælati ecclesiastici ecclesias, & beneficiarios perendo, vel accipiendo ab ijs subsidium sine necessitate grauare non debent.

Præterque Canonistæ existimant, in hoc c. reprobatas fuisse consuetudines à laicis in ecclesiarum grauamen introductas; easque irritas declarari, aut saltem iudicis ecclesiastici officio tollendas esse. Ita hic Innoc. Joann. Andreas, Imola, Abb. Panorm. & alij. Exempli causâ; Si consuetudo alicubi inualuerit, ut rustici parrocho decimas non antè persoluant, quàm ipsis munus aliquod, siue xenium dederit. Nam leges & statuta laicorum, quibus ecclesijs aut statui ecclesiastico grauamen per se & directè imponitur, adeòque libertati ecclesiasticæ repugnant, pro irritis haberi debent, c. quæ in ecclesiarum, c. ecclesia, quibus locis id docet

Y ; de can.

de constit. Consuetudo autem, si per modum iuris seu obligationis introducatur, species legis est: Ergo consuetudo eiusmodi, quæ per se ac directè contra libertatem, siue in grauenam ecclesiarum, aut ordinis ecclesiastici introducitur, irrita est, & tolli debet.

Hæc verè quidem dicuntur, sed aliena sunt ab intentione huius c. Id enim sumptum est ex S. Gregorio I. Papa lib. 1. registri, indict. 9. epist. 94. ad Felicem Episcopum Messanen. Vbi approbat asseruandamque ait ecclesiæ Messanenensis consuetudinem, secundum quam clericis xenia quot annis transmittantur: Prohibet verò, ne ipsi Pontifici impostero mittantur: Quia decet, inquit, vt consuetudines huiusmodi, quibus constat ecclesijs grauenam induci, vtrò remittamus: Cùm potius alijs ecclesijs à Sede Apostolica subsidium afferendū sit, quàm vt ab ipsis aliquid accipiatur.

Igitur secundum verum intellectum huius c. NOTANDUM est I. Quòd rationabiles locorum consuetudines circa dona clericis, seu ministris ecclesiæ afferenda, seruari debeat,

NOTANDUM II. Quòd Prælati ecclesiastici, ecclesias aut beneficiarios sibi subditos, per petitionem aut acceptionem subsidij, sine necessitate, grauari non debet.

CAPITVLVM II.

Ex literis.

PARAPHRASIS.

Consuetudo alicubi fuerat, diuturno tempore obseruata, vt, si quis prædium, ecclesiæ, Monasterio, alteriue pio loco, seu inter viuos, seu per vltimam voluntatem, donare veller, pugillum terræ manu acciperet, vel super extremitate pallij, quod Ecclesiæ Rector gestabat, aut super altarij poneret, pluribus videntibus & audientibus testibus. Huiusmodi donationes quidam tanquam inualidas oppugnabant: Consultus de hac re Innocent. III. Papa respondit; Eiusmodi donationes,

vigore consuetudinis, ita factas locis pijs, firmiter obseruandas esse; imò per eas non tantum dominium rei donatæ, sed etiam promissionem traditam censerentur.

SUMMARIVM.

1. *Possessio ordinariè quidem acquiritur per veram & realem apprehensionem, potest tamen consuetudine introduci, vt etiam per fictam acquiri possit.*
2. *Ficta apprehensionis actus expressius signum erit possessionis transferende, si conuenientia verba addantur v. g. trado tibi possessionem prædij cum iuribus suis.*
3. *Quodlibet signum externum aptum significande possessionis translationi sufficit ad possessionem fictè transferendam; modo alius verè non possideat.*
4. *Eiusmodi possessio, propiè loquendo, non est vera, sed ficta possessio, vnde etiam parit solum interdictum possessionis adipiscende, non autem recuperanda.*

NOTANDUM Vn. Consuetudine introduci potest, vt per apprehensionem fictam non tantum rei dominium, sed etiam possessio eius acquiratur. Ita Abb. Imola & alij communiter.

Pro intellectu aduertendum est primò; Ordinariè quidem ad acquirendam alicuius rei possessionem opus esse verà & reali eius apprehensione, iuxta l. 3. ff. de acq. possess. & l. licet, Cod. eod. attamen ciuilibus legibus constitutum, vt in quibusdam casibus sufficiat actus apprehensionis fictæ per quem traditio & apprehensio rei ex iuris dispositione significetur, atque ita possessio acquisita censeatur. Sic v. g. tradendo clauis in præsentia ædium, earundem possessio transfertur, l. clauibus 74. ff. de contrah. empt. Et qui alicui instrumentum donat ac tradit, in quo ius v. g. mancipiorum continetur, cum dominium, tum possessionem eorum transferre censeatur, l. 1. C. de donationibus, & plura similia recensui Th. moral. lib. 3. tr. 1. cap. 7. n. 2. Quòd si itaque legibus

ciui-

ciuilibus, & ad earundem imitationem, canonicis quoque constitutum fuit, vt per aliquem actum corporalem, qui sit signum traditionis & apprehensionis, possessio acquiratur; idem simili ratione per diuturnam consuetudinem (præsertim in materia fauorabili, videl. in ordine ad acquirendum ecclesijs & pijs locis) introduci potest.

2. Secundò aduertendum, Actum apprehensionis fictæ tunc expressiùs fore signum possessionis transferendæ, si verba conuenientia adiungantur, v.g. *trado tibi possessionem prædictam cum iuribus suis*. Et talia verba, vnà cum pugilli traditione &c. prolata fuisse, colligitur ex verbis textûs, *sub testimonio videntium & audiensium cum dicta forma*. Nam testis de sensu debet percepisse id sensibile obiectum, de quo testatur: Quamobrem ex Hostiensi notant hîc Ioan. Andr. Imola n. 4. Abb. n. 5. specialiter ad maiorem securitatem statutum esse de teste testamentario, quòd testatorem videre debeat, l. hac consultißima 8. C. de testam. Alioquin verò sufficeret loquentem audire, dummodò vox eius indubitatè cognosceretur. Sin autem testari aliquis debeat de eo, quod vtriusque sensus, visus, inquam, & auditus, obiectum est, vt in casu huius capitulum deponere testem necesse est, vidisse se pugillum v.g. terræ impositum fuisse & audisse se verborum formulam, quæ pronunciari solet.

3. Tertio aduertendum, per quodlibet signum, aut actum visibilem, aptum significandæ possessionis translationi, eam fictè transferri posse, tum per legem, vt constat ex l. raptores 42. §. bona autem C. de Episc. & clericis, tum per consuetudinem, vt hîc apparet: Et testatur Iason in l. si forori n. 2. C. de iure deliber. Andr. Gaill. lib. 2. obs. 129. n. 13. in plerisque Galliæ prouincijs receptum esse, vt per hæreditatis aditionem, declarando videl. hæredem se esse velle, non dominium tantum, sed etiam possessio rerum acquisita intelligatur; dummodò alius in earum possessione non sit, prout bene limitat ibid. Iason. Cum enim duo eandem rem in solidum possidere nõ possint, vt constat ex

l. 3. §. Neratius, ff. de acq. possess. ideo locus non est possessioni fictæ, si iam adsit possessio alterius vera: Denique etiam per hominem, videl. Principem, posse, si is velit, solà voluntatis declaratione, rei dominium & possessionem in alterum transferri, dubitandum non esse, ait Matth. de Afflict. decis. Neapol. 299. n. 25. Vt si Princeps sibi præsentem, de feudo per anulum v. g. aut enssem inuestiendo dicat, se tradere ei corporalem feudi possessionem, dummodò alius in possessione non sit, prout limitat idem Auctor n. 29.

4. Quarto aduertendù, Eiusmodi possessione, quæ sine reali & corporali apprehensione rei fit, propriè & absolutè loquendo, non esse veram, sed fictam & abusiua, prout ibid. Afflict. notauit, & constat ex cit. l. 3. in principio. Rationem dat Baldus in Auth. de functo n. 6. C. de ad SC. Tertullianum: Quia possessio, secundum propriam rationem suam, factum requirit, seu in facto consistit: ius autem, aut Principis deuotum factum supplere non potest, ita vt verè sit, quod nõ est, videl. res apprehensa sit, cum non est: Semper enim fictio differt à veritate; Exempli causâ, qui illegitimè natus postea legitimatus à Principe est, non ideo verè legitimus est. Itaque id præstat apprehensio ea ficta, vt effectus & commoda possessionis translata censeantur; non item vera & corporalis possessio acquisita. Quare notant Baldus cit. n. 6. Iason cit. n. 2. Gaill. lib. 2. obs. 152. n. 16. Afflict. cit. decis. 299. n. 30. eiusmodi possessionem fictam non parere interdictum possessionis recuperandæ: Nam qui possessionem verè nunquam habuit, non potest spoliatus dici, atque ad amissam possessionem restituendus; sed parere interdictum possessionis adipiscendæ; & quidem ita, ait Afflict. vt non possit opponi exceptio dominij. Alîs quoque effectus parit hæc possessio, videl. quòd per eam competat beneficium vsucipiendi; item Publiciana in rem actio, si fortè is, qui in casu huius c. rem ecclesiæ donauit, eius dominus non fuerat, prout hîc notauit Abb. n. 8. in fine, & videri potest hîc Anton. n. 31. Imolan. 16.

CAPIT-

Intellexit Innocent. III. Papa, in Pictaviensi diœcesi consuetudinem inualuisse, vt si causa, etiam ecclesiasticæ, decidendæ essent, partium auditis allegationibus & querelis, quorumcunque præsentium, literatorum & illiteratorum, sapientium & insipientium, sententia exquireretur, eaque staretur. Hanc consuetudinem ait Pontifex nullius momenti esse; quia rationabilis non est, & canonicis aduersatur institutis: quandoquidem sententia ab eo, qui iurisdictione præditus non est, nullam obtinet firmitatem. Eapropter facultatem tribuit Episcopo Pictaviensi, (seu potius iure concessam declarat) vt, ea consuetudine non obstante, causas subditorum suorum ecclesiasticas ipsemet secundum merita earum, & sicuti ratio postulauerit, definire possit.

S U M M A R I V M.

1. Consuetudo nulla est, vt iudex sit iurisdictione non præditus.
2. Iudici seu Magistratui consilia aliorum, & quidem plurium Sapientum, exquirenda, quæ tamen sequi non tenentur.
3. Male plerumque reipubl. consultum est, si Princeps omnia Consiliarijs suis committat, ita vt ab eorum sententia nunquam recedat, vel quæ & quibus rationibus ipsi statuerint, non recognoscant, cum ipsi potius Principi, quam Consiliarijs cura reipubl. incumbat.
4. Noxiùm item reipublica est, si eius negotia promiscue cum literatis & illiteratis tractentur, vnde Consiliarij literati & sapientes à Magistratu adhiberi debent.

Nec sufficit Consiliarium esse Iurisperi-
niã instructum, sed oportet eum etiam
esse prudentem, ac verè sapientem; ad.

obque virum bonum, & ab avaritia
alienum.

5. Sententia lata à non iudice, ipso iure
nulla est.

Multi hunc textum ita intelligunt, quasi laici siue populus fuerit, qui de causis etiam ecclesiasticis sententiam dicere iustus esset: Propterea colligunt summam e. cum rubr. Non valet consuetudo, vt in causis ecclesiasticis dictum populi pro sententia teneatur. Quia causæ ecclesiasticæ non laicorum, sed ecclesiasticorum iudicio defini debent, e. 2, & 3. de iudicijs.

Veruntamen cum Pontifex hanc rationem non attulerit; ideo placet alter intellectus, secundum quem est NOTANDUM I. Non valet consuetudo, vt in controuersijs seu iudicijs eorum sententiâ stari debeat, qui iurisdictione præditi non sunt. Ita Innoc. Ioan. Andr. Abb. Imola & alij. Probat. Cum enim iurisdicção pertineat ad substantiam iudicij, & iudex nullus esse possit, nisi iurisdictione præditus, ideo consuetudo illa, vt quorumlibet præsentium iudicio stetur, tanquam irrationalis, iuribus omnibus contraria, ipsamque iudicij vim ac neruum euertens, nullius esse potest momenti.

Eapropter rectè colligunt hic Innoc. & Ioan. Andreas, quod nec in ciuilibus causis consuetudine introduci possit, vt eæ secundum populi, qui Magistratui subiectus est, vocem decidi debeant. Nam eo ipso quod populus se subiectum profiteretur, non potest per consuetudinem aut præscriptionem tollere ea, quæ ad Superioris seu Magistratus iurisdictionem ac gubernatiuam potestatem intrinsecè & necessariò requiruntur, vt colligitur ex c. cum non liceat 12. de præfer. & dixi de hac re lib. 3. Theol. moral. tr. 1. cap. 8. n. 6. illat. 2.

Deinde colligunt citati Doctores cum Gl. hic ver. queritur, Consultum quidè esse, vt iudex seu Magistratus aliorum, & quidem plurium, sapientium consilia exquirat, & audiat; sed non ita, vt obligatus sit ea sequi. Nam sententia vltima ad Iudicem spectat, quam auditis partibus, atque consultoribus

3 suis interrogatis, secundum id quod iustum est, & ratio dicitur, pronunciare debet. Quare etiam male plerumque Reipubl. consultum est, si Princeps ita omnia Consiliariis suis committat, ut ab eorum sententia nunquam recedat, vel quæ, & quibus rationibus ipsi statuerint, non recognoscat: Cum ipsi Principi potius, quam Consiliariis, officium & cura Reipublicæ incumbat, prout etiam supra docui.

4 NOTANDUM II. Consiliarij, aut Assessores, qui à Magistratu adhibentur, literati, & sapientes esse debent; Noxiumque est Reipubl. si promiscuè cum literatis & illiteratis, sapientibus atque insipientibus Reipubl. negotia tractentur: propterea quod proclive sit bonos à malis depravari, aut certè supplantari, iuxta dictum Domini Luc. 16. v. 8. quod filij huius seculi prudentiores filijs lucis in generatione sua sunt. Ita sumitur ex textu huius c. Non sufficit verò doctrinam, siue iuris peritiâ instructum esse Consiliarium, nisi prudens ac verè sapiens, adeoque vir bonus sit: quamobrem passim in iure, viri boni arbitrium commendari, atque requiri solet. Est enim vir prudens, idemque bonus, qui non tantum quid rectum, iustumque, atque bono publico commodum sit, novit, sed etiam ad sequendum, perpetuò inclinatus est, nullamque vitiosa affectione inde se amoveri patitur. Quamobrem Exodi cap. 18. n. 21. lethro cognatus Moysi dixit: *Provide autem de omni plebe viros sapientes & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui odierint avaritiam, & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicent populum omni tempore.* Ante omnia verò postulavit, ut ab avaritia alieni sint: hæc enim mentem excæcatam à vero, imò ab ipso Deo abducit, cum sit idolorum servitus, ad Coloss. cap. 3. v. 5. Vide quæ dixi in c. 1. de Constit. in 6. not. 2.

5 NOTANDUM III. Sententia lata à non iudice ipso iure nulla est, uti hic dicitur in textu, & sumptum est ex l. 1. c. Si à non competente &c. Probatùrque ex eo, quia sententiam ferre iurisdictionis actus est: Ita que nul-

la est sententia, quæ à non iudice, seu iurisdictionem non habente procedit.

CAPITVLVM IV.

Quantò.

PARAPHRASIS.

Relatum fuit ad Innoc. III. Papam, quòd simplices quidam Sacerdotes apud Vrbera Constantinopolim Confirmationis Sacramenta, quæ ab Apostolorum tempore solis Episcopis referuata sunt, Fidelibus ministrare præsumant, sola consuetudine in locis his vigente factum excusantes. Quare mandat is Vicario suo in Orientalibus regionibus constituto, ut Presbyteris omnibus prohibeat, ne imposterum id simili temeritate audeant. Tametsi enim ea Sacramenta à Fidelibus non contemnenda, sed magni facienda sint; minus tamen periculi est, si stante ea necessitate (quæ legi subiecta non est) ut Episcopus haberi non possit, omnino omittere, quam ab his, quibus conferre non licet, cum temeritate (quæ lege damnata est) inaniter conferri & accipi: Etenim talis collatio seu administratio umbram quidem Sacramenti præ se fert, veritate autem & effectu destituta est.

SUMMARIUM.

1. Duo sunt Ordines Sacerdotum, primi & principales, Episcopi, alij simplices, sacerdotes hic vocantur, alias Presbyteri dici solent.
2. Quæ sunt propria Ordinis Episcopalis, ea ab inferioribus Clericis, etiam Presbyteris, nullo usu seu consuetudine, quavis immemoriali, acquiri, vel usurari possunt.
3. Qui per legem incapax est alicuius iuris, aut potestatis, is per solam consuetudinem seu exercitium & usum, quantumvis diuturnum, eius capax fieri non potest; potest autem per dispensationem aut privilegium.

Z

4. Con-

4. *Consuetudo obseruata, sciente eo, qui priuilegiare potest, & cum posset, non prohibente, vim priuilegij habet.*

NOTANDVM I. Romanus Pontifex ab antiquo tempore Vicarios suos in ecclesiis quoque Orientis constitutos habuit, cum potestate præcipiendi ac vetandi, per Apostolicæ Sedis auctoritatem. Quod est certum signum potestatis vniuersalis erga omnes ecclesias se extendentis. Qua de re dixi in Theol. moral. lib. 1. tr. 4. cap. 6. §. 1.

NOTANDVM II. Duo sunt ordines sacerdotum; Alij primi ac principales, videl. Episcopi, qui & sacerdotes consecrare, & Fideles seu baptizatos confirmare possunt: Alij verò sunt ordinis secundi, qui simplices sacerdotes hoc loco appellantur; aliàs Presbyteri dici solent; ijs dictæ potestates non competunt. Qua de re egi lib. 5. Th. mor. tract. 9. c. 3. n. 4. & seqq. Ex quibus ibi dictis apparebit, de potestate Presbyterorum & Episcoporum malè hinc scripsisse Abb. Panorm. n. 11. quem rectè inter alios refutat Ioann. Azor. tom. 2. lib. 5. cap. 1. q. 8.

NOTANDVM III. Quæ sunt propria ordinis episcopalis, ea ab inferioribus clericis, etiam Presbyteris, nullo vsu, seu consuetudine, quamuis immemoriali, acquiri, siue vsucapi possunt. Nam vsucapere seu præscribere non potest, qui est incapax eius actus, per quem vsucapere debet: Siue, vt aliis verbis dicam, incapax possidendi est etiam incapax præscribendi, quandoquidem *sine possessione præscriptio, seu vsucapio non procedit*, reg. 3. in 6. Sed omnis clericus Episcopo inferior, incapax est conferendi Sacramentum Confirmationis, & Ordinationis: Ergo tamen diuturno tempore hos actus, videl. inuolidè & sine effectu, exerceat, nunquam eas potestates vsucapere, & acquirere potest, prout in fine huius c. significatur.

Atque hæc quidem doctrina clara est, si loquamur de incapacitate, quæ provenit ex diuina lege seu institutione, vt in casu c. nostri: Sicut enim ea lex seu institutio per contrariam legem humanam abrogari nõ potest, v. g. vt Presbyteri ex vi & potestate ordina-

tionis suæ, baptizatos confirmant, ita nec per consuetudinem ea incapacitas tollitur: Sed idem quoque dicendum, si incapacitas ex lege positua proueniat, v. g. Ecclesiæ institutione: Tamen enim, absolutè loquendo, non repugnet huiusmodi legem per contrariam consuetudinem aboleri; stante tamen lege, per quam personæ incapaces redditæ sunt actum aliquem validè exercendi, fieri non potest, vt per quamcunque, etiam immemorialem consuetudinem, siue exercitium, capaces reddantur, ob eandem, quam suprà dixi rationem; idque doctè, allegato hoc c. annotauit Suarez lib. 7. de legibus cap. 19. n. 17.

Res ista exemplis declarabitur: Primum. Stante lege canonica, quæ semper in ecclesia viguit, quòd ecclesiarum, & sacrorum vasorum, eorumque quæ sancti chrisimatis unctionem postulant, consecratio propria sit Episcoporum, & Presbyteris ex vi ordinationis suæ, non competat, nullus Prælati seu secularis, seu regularis, aliùsue sacerdos non episcopus, per consuetudinem, quantumuis diuturnam, etiam immemorialem, accedente quoque bona fide, dictam consecrandi potestatem acquirere potest, prout inter alios docet Syl. ver. benedictio n. 3.

Alterum. Posito, quòd lex Bonifaciana in c. statutum 11. de rescriptis in 6. in obseruatione sit, sicuti reuera est, vt causæ ab Apostolica Sede & Legatorum eius non delegentur nisi personis in dignitate constitutis, aut Canonicis Cathedralibus, nulla consuetudine obtineri potest, vt alia persona talem qualitatem non habens literas accipiat & exequatur; propterea quòd lex ea irritans sit, ad eoque mandati executio, facta à persona non capaci, irrita. Accedit hinc specialiter, quòd mens committentis seu delegantis Pontificis non sit huic personæ, quæ requisitam qualitatem non habet, delegandi; idè que etiam ex hoc capite, videl. ob voluntarij defectum, irrita est delegatio causæ.

Tertium. Cùm ius decimarum spirituale sit, idè que in laicum non cadat, idè nunquam etiam immemoriali tempore, & cum bona fide illud vsucapere potest, c. causam quæ 7. de præscript.

Quar-

Quartum. Cùm Laici incapaces sint spiritualium iurium eligendi ecclesiarum Prælatos, conferendi ecclesiastica beneficia; item iurisdictionis exercendæ in ecclesias, & ecclesiasticas personas; ideo nulla, quantumuis diuturna aut immemoriali consuetudine, vel præscriptione acquirere eam possunt, vti docuj lib. 4. Theol. mor. tr. 9. c. vlt. & videri potest Suarez in tract. de immunit. eccles. cap. 3. 2. n. 17. & seqq. post Ioann. Andr. in c. 2. de præb. in 6. Philipp. Decium in c. nouit. n. 12. de iudiciis.

Itaque in eiusmodi casibus, in quibus v. g. laici incapaces iurium spiritualium, aut Presbyteri incapaces potestatis consecrandi sacra vasa, nihilominus per concessionem aut priuilegium supremi Ecclesiæ Pastoris, capaces fieri possunt, ita argumentari possumus: Vel persona, quæcunque præter, aut potius contra communem legem canonicam, talem potestatem sibi arrogat, priuilegium accepit, aut non accepit: Si prius, dici non potest, quòd eam præscriptione, seu diuturni temporis vsucapione acquisierit. Si posterius, locum habet regula superius tradita, & communiter à Iureconf. approbata, Ioan. Andr. Decio locis supra cit. Felin. in c. causam, n. 4. & seqq. de præscript. c. accedentes n. 6. eod. tit. quòd positâ incapacitate personæ, locum habere non possit vsucapio, quantumcunque, etiam immemoriali tempore, continuata: cùm enim actus, siue vsus & exercitium actuum, positâ incapacitate personæ, nullum & irritum sit, non potest per illud ius aliquod acquiri, iuxta dictum vulgatum; *quod nullum est, nullum effectum producit.* Videri etiam potest Suarez lib. 8. de legibus cap. 7. vbi explicat regulam Iuristarum ex eodem fundamento desumptam, quòd priuilegium potentius sit consuetudine, & multa per priuilegium acquiri possint, quæ consuetudine propter subiecti incapacitatem, acquiri non possunt. Qua de re dixi etiam in ecclesia 10. de constit. & in Theol. mor. lib. 3. tr. 1. cap. 8. n. 6.

NOTANDVM IV. Qui per legem incapax est, alicuius iuris aut potestatis, is per solam consuetudinem, seu exercitium & vsum, quâ-

tumuis diuturnum, eius capax fieri non potest. Hæc est doctrina in præc. not. explicata, & sumitur ex c. isto ver. *solam consuetudinem præcedentes*, & traditeam Baldus hic in fine c. Abb. n. 2. Videtur autem Pontifex Innoc. III. quando Presbyteros illos temeritatis arguit, quia solâ consuetudine nixi, Fideles confirmabant, insinuare, secus fuisse dicendum, si ipsi super concessione seu dispensatione à Sede Rom. Apostolica, propter necessitatem seu penuriam Episcoporum, ipsis factâ intentionem fundassent: tum enim de ea inquiri, seu examinari debuisset. Videri possunt, quæ dixi lib. 5. Theol. moral. tract. 3. cap. 6.

His adde primò, Ad vsucapionem, tum in hoc casu, tum in aliis supra allatis exemplis, haud sufficere, si cum immemorialis temporis vsu siue consuetudine facti, bonâque fide, concurrat fama concessi priuilegij, aut dispensationis, per quam persona capax facta sit. Hæc enim fama licet fidem bonam confirmet, faciâtque præsumptionem seu colorem tituli, ita vt possessor à possessione & exercitio amouendus non sit, prout locis supra allegatis rectè docuit Felinus; attamen si fama falsâ sit, seu concessio nulla facta, re vera persona manet incapax; consequenter vsucapio siue præscriptio perfici non potest: Consequenter si veritas postea detegatur, videlicet nullam dispensationem factam esse, irrita censi debet, quæ acta sunt.

Adde secundo; Quòd in his, in quibus Princeps priuilegium rationabiliter concedere potest, & solet, sufficit plerumque consensus tacitus: si videlicet sciat potestatem aliquam ab ijs, qui secundum communem legem incapaces sunt, exerceri, & non prohibeat, cùm si veller, prohibere possët. Ita docet ex communi Petrus Rauenn. de consuetudine n. 61. & seqq. Rochus Curtius in c. vlt. de consuet. n. 300. 301. vbi ait, *consuetudo obseruata sciente eo, qui priuilegiare potest, vim priuilegij habet.*

Porro de his, quæ in hoc c. dicta sunt, aliis quoque in locis ex instituto agendum erit: sed hic veluti generale fundamentum ex hoc c. eruisse, operæ pretium esse videtur.

CAPITVLVM V.

Cùm inter.

PARAPHRASIS.

Episcopus Cenomanensis, aut fortasse vacante Sede Capitulum, generale interdictum loci posuit in ciuitate Cenomagensi: sed Canonici ecclesie S. Petri de Curia illud obseruare recusantes, pulsatis campanis, ianuis apertis, & voce altâ diuina officia celebrârunt: Pro defensione ipsorum Procurator allegauit, quod ecclesia S. Petri à primâ fundatione suâ libera extiterit atque exempta, consuetudinem quoque fuisse, vt in ea ecclesia in generali edicto, excommunicatis & interdictis personaliter exclusis, diuina officia dicto modo celebrare liceret. Hoc cognito, decreuit Innocent. III. Papa, cùm per consuetudinem eam, si quæ esset, neruus ecclesiasticæ disciplinæ dirumporetur, irritandam esse.

SUMMARIUM.

1. Episcopus ecclesiam exemptam à sua iurisdictione directe subijcere interdicto non potest, potest tamen indirectè.
 2. Non valet consuetudo, per quam sententia interdicti legitime lati, aut cuiuscunque censura ecclesiastica violatur.
 3. Imò vniuersim non valet consuetudinis introductio, siue prescriptio, quotiescunque aliquid agitur contra disciplinam ecclesiasticam, qui est velut neruus ecclesie.
 4. Consuetudo facti, si sit contra neruum ecclesiasticam disciplinam, rescindenda & tollenda; consuetudo autem iuris, vbi nulla introduci potest, ita vbi nulla irrita declarari debet.
- NOTANDVM I. Licet Episcopus directè non possit interdicto subijcere ecclesiam exemptam à iurisdictione sua, potest tamen indirectè & per consequentiam; Quia

in interdicto locali generali, si v. g. ciuitas interdicta sit, etiam exemptorum ecclesie comprehenduntur; cùm alioquin interdictum ferme inane foret, eiusque censura declinari posset, si populus in ecclesiis exemptorum officia diuina perciperet. Quamobrem posteriore iure Clem. ex frequentibus, de sent. excomm. Religiosi omnes, etiam exempti sententiam excommunicationis incurrunt, si generale interdictum loci, legitima auctoritate positum non obseruent. Videri potest Abb. h. c. n. 3.

NOTANDVM II. Non valet consuetudo, per quam interdicti legitime lati sententia violatur. Ita annotatur in rubr. huius c. Idque ob rationis identitatem, extenditur ad omnem censuram, prout h. c. Abb. docet n. 2. *Consuetudo non valet, per quam sententia ecclesiastica censura violatur.* Ratio assignatur in textu: Quia non valet consuetudo, per quam neruus ecclesiasticæ disciplinæ rumpitur; esset enim ecclesiis noxia, irrationabilis, idè obque rejicienda, argum. c. eum venerabilis 7. & c. vlt. hoc tit. Atqui censura ecclesiastica est veluti neruus ecclesiasticæ disciplinæ: quia sicuti corporis membra neruis continentur, vt officia sua ritè obire possint, ita & fideles ecclesiasticis censuris; earumque metu in officio continentur, & à peccatis atque inobedientia reuocantur.

Potest etiam generalius fieri ratiocinatio, ex mente huius c. *Non valet consuetudinis introductio, siue prescriptio, quotiescunque aliquid agitur contra disciplinam ecclesiasticam, qui est veluti neruus ecclesie,* vt Gl. h. c. ait ver. de consuetudine: Per violationem autem censuræ, agitur contra disciplinam ecclesiasticam, seu, vt in textu dicitur, neruus ecclesie rumpitur: ergo non valet prescriptio, seu eiusmodi consuetudinis introductio.

Dicit quispiam, in hoc c. non dici, consuetudinem esse irritam, sed irritandam. Quæ res mouit Lud. Molinam in tr. 2. de iustit. disp. 79. n. 6. vt fateretur, ex hoc c. non ostendi, consuetudinem contra neruum ecclesiasticæ disciplinæ introductam non valere, sed esse reuocandam seu rescindendam. Con-

Contrarium verò eum Gl. tradunt hinc interpretari communiter, & Suarez lib. 7. de legibus cap. 6. n. 8. ubi contendit, dictam consuetudinem irrationabilem esse, idèdque vires obtinere non posse. Ad obiectionem resp. I. Non esse infrequens in iure, ut quod irritum est, dicatur irritandum, id est, irritum & inane declarandum, prout apparet in c. cum dilectus iur. Gl. ver. cassauimus, hoc tit.

4 II. Duplex est consuetudo, facti, & iuris. Illa, si sit contra neruum ecclesiasticæ disciplinæ, rescindenda & tollenda est; at verò consuetudo iuris nulla introduci potest; idèdque irrita, ut dixi, & inanis declarari debet.

CAPITVLVM VI.

Cum olim.

PARAPHRASIS.

Cum Londonensis Episcopus in ecclesia sua creare vellet nouam dignitatem, seu personatum Præcentorix, eius rei licentiam ab Innoc. III. Papa obtinuit, eâ conditione, ut in assignandis ei redditibus nulli inferretur præiudicium; atque ut Præcentor in feliionibus, processionibus & alijs eum obtineret honorem ac dignitatem, quam in alijs Anglicanis ecclesijs Præcentores obtinent. Quod si autem in eis diuersæ aut contrariæ consuetudines seruarentur, talis Præcentori Londonensi dignitas, seu præeminentia statueretur, ut alijs personis nullum præiudicium fieret, sed rationabiles in eadem ecclesia hætenus obseruatæ consuetudines illæ permanerent.

SUMMARIUM.

1. In ecclesia noua dignitas, aut beneficium institui non debet cum diminutione reddituum, aut iuris aliorum beneficiariorum.
2. Excipe primò: nisi necessitas seu magna utilitas ecclesie id postulet.

3. Secundo, nisi modicum & non æstimabile præiudicium inferatur.
4. Iure communi canonico de noua dignitate, aut officio in ecclesia nihil statuenti, imitanda est consuetudo ecclesiarum vicinarum, in quibus eadem dignitas, aut officium existit.
5. Non item si dignitas vel officium de nouo sit erigendum; de quo iure communi canonico statutum est; tunc enim hoc sequendum est, non consuetudo vicinarum ecclesiarum.
6. Vniuersitas studiorum de nouo erecta potiri debet privilegijs concessis in Aushent. Habita, C. Ne filius pro patre; ita ut etiam in causis criminalibus Studiosi proprium iudicem habeant.

NOTANDVM I. Non debet in ecclesia noua dignitas, aut beneficium institui, cum diminutione reddituum, aut iuris aliorum beneficiariorum. Ita sumitur ex textu huius c. & tradit præter alios hinc Baldus n. 4. dicens, quod non debet vnum altare vestiri, ita ut alterum denudetur. Sed excipiendum est primò: Nisi necessitas seu magna utilitas ecclesie id postulet. Tunc enim non prohibetur Episcopus, (saltem cum Capitulo, & patroni consensu) demerere vni dignitati, aut beneficio, & alteri dare, sicuti hinc docent Imola n. 5. Abb. in 6. arg. c. 1. de rebus ecclesie non alien. in 6. iun. Gl. ver. tenues, & c. 3. de eccles. ædificandis, ver. magna difficultas; Ex quibus habetur, quod ex causa necessitatis seu maioris utilitatis, v.g. ob multitudinem plebis, aut locorum distantiam, possit intra fines parochie ædificari capella, quamvis ob id parochialis ecclesie Rectori oblationes aliquæ decedant, aut redditus minuantur: sin verò absque causa id fieret, Rector parochie se opponere posset, iuxta c. 1. de noui operis nunciat. iun. Gl. ver. in præiudicium.

Excipiendum secundo; Nisi modicum, & non æstimabile præiudicium inferatur: Tum sufficere quælibet causa rationabilis, seu ad augmentum diuini cultus pertinens. Ita Gl. hinc ver. præiudicium, Anton. num. 5.

Z 3 Quæ

Quâ ratione idem Anton. n. 15. docet, etiam nullâ aliâ causâ vrgente, nisi cultûs diuini augendi, posse Episcopum capellas ædificare intra parochias arbitrato suo; dummodò id fiat absque subtractione reddituum ex parochijs, etsi per accidens, seu consecutiue ijs aliquid decedat; quia oblationes & dona eò deferrentur, & populus ad officia diuina subinde accedet &c.

Cur autem in casu huius c. licentia nouam dignitatem præcentoriæ in ecclesia constituendi, etiam secluso præiudicio aliorum, à Pontifice petita fuerit, non satis constat: Fortassè id factum ob maiorem securitatem & firmitatem; aut quia Capitulum Episcopo contradicebat, vti Abb. hîc ait.

4 NOTANDVM II. Si noua dignitas, aut officium in ecclesia aliqua constituatur, & ius commune canonicum de eo nihil disponat, imitanda est consuetudo ecclesiarum vicinarum, in quibus eadem dignitas aut officium existit. Sed quid? si dignitas vel officium, v.g. Archidiaconi, Archipresbyterij, de quo iure communi statutum est, de nouo erigendum sit; sed in vicinis ecclesijs circa illud diuersa specialis consuetudo existat, sequendûmne est ius commune, an consuetudo vicinarum ecclesiarum? Placet responsio Abb. hîc n. 6. & 7. sequendum esse ius commune, quia consuetudo specialis contra ius commune introducta ei non derogat, nisi limitatè, siue in ordine ad locum aut ecclesiam, in qua viget: sicuti vniversim de consuetudine abrogatoria legum, atque præscriptione, ex communi tradit Bartol. in Auth. Qui rem, C. de SS. Ecclesijs, & pluribus allegatis docet Curtius de consuet. n. 322. quòd consuetudo contra ius non extenditur ad alium casum aut locum; Item quòd consuetudo, qua est in vna ecclesia, non extenditur ad aliam: Idem Ioseph. Mascard. not. 1. de probat. concl. 23. n. 12. & seqq. vbi limitat: Nisi sit locus accessorius, seu eiusdem iuris cum altero: quâ ratione consuetudo vigens in ciuitate plerumque extenditur ad vicos & castra vicina, si eiusdem iurisdictionis sint.

6 Exinde colligit Abb. hîc n. 7. Si alicubi

studiorum Vniuersitas de nouo erigatur, quòd potiri debeat priuilegijs concessis in Auth. Habita, C. Ne filius pro patre, ita vt etiam in causis criminalibus Studiosi proprium Academicum iudicem habeant; non obstante quòd Gl. ibi ver. si litem, dicat, propter non vsum, atque renunciationem tacitam, contrarium in Vniuersitatibus obseruari. Quia talis consuetudo (ait Abbas) non nocet, nisi in locis, in quibus est introducta.

Quæres: quisnam dictus sit Præcentor, & quod eius officium? Responder Azor tom. 2. lib. 3. cap. 23. Eundem esse, qui in nostris ecclesijs Cantor dici solet: eiusque officium fuisse antiphonas & psalmos inchoare. Qui tametsi iurisdictionem propriè non habuerit, præminentiam tamen in sensionibus, processionibus &c. inter reliquos Canonicos, diuina officia horis diurnis atque nocturnis, in ecclesia celebrantes, gerebat; id eòque dignitatem seu personatum habebat, inferiorem primicerio, de quo in c. vn. de offic. Primicerij. Succentorem autem, de quo mentio in c. inter dilectos 11. de excess. Prælator. ait Azor, esse eundem, qui in quibusdam ecclesijs Vicecantor appellatur, quia Cantoris, aut Præcentoris vice fungitur.

NOTANDVM III. Si aliquid agendum sit instar, seu secundum imitationem aliorum, & ea diuersa reperiantur, sequendum est id, quod magis rationabile, minusque præiudicij adfert. Ita hîc, & simile quid habetur in c. ex parte 18. de censibus. Exemplum afferunt Anton. hîc n. 12. Imola n. 4. Instrumentum contractus, alteriusque dispositionis fieri conuenit secundum consuetudinem Notariorum: sin autem diuersæ formæ instrumentorum vtitatæ sint, imitanda est ea, quæ rationi & æquitati magis congruit. Verum id plerumque in consilio duntaxat est, non in præcepto: cum non semper teneamur sequi, quod est optimum; sed sufficiat sequi, quod cum ratione aliqua receptum, non reprobatur, ideòque tutum est; nisi Superioris impositum mandatum aliud postulet.

CAP.

CAPITVLVM VII.

Cum venerabilis.

PARAPHRASIS.

Episcopus Hostiensis, & L. Presbyter S. Crucis Cardinales, Legati Sedis Apostolicæ in partibus Alemanniæ, repperunt, quod Abbas Monasterij Hermionensis, Romanæ Sedi immediatè subiecti, ad Abbatiam Monasterij Corbiensis itidem ad Sedem Romanam specialiter pertinentis propriâ temeritate transferit, ab ipso Pontifice, aut vices eius in Germania tenentibus, licentia nec petita, nec obtenta. Postea verò Nuncij dicti Abbatis pro excusatione facti allegarunt, generalem hanc esse eius terræ consuetudinem. Sed Innoc. III. respondet, cum talis consuetudo potius corruptela censenda sit, quippe sacris canonibus inimica, in posterum feruandam non esse.

SUMMARIVM.

1. Omnes ecclesie & monasteria immediatè Romanæ subiecta, iuri Romanæ Ecclesie subesse, & exemptionem ac libertatem habere censentur.
2. Non valet consuetudo, vt Prælatus ecclesiam suam dimittere, eue renunciare possit, sine licentia Superioris.
3. Nec valet consuetudo, vt Prælatus electus non teneatur à Superiore confirmationem petere.
4. Generalis consuetudo alicuius loci passim vigens & tolerata, licet irrationalis sit, adeoque contra legem præualeat, tamen excusationem aliquam, & veniam delicti aliquo modo mereri potest: secus est, si sit consuetudo singulorum peccantium contra legem, tunc enim non minuitur peccatum, sed potius aggravatur.

NOTANDVM I. Tametsi omnes ecclesie & monasteria Romanæ vniuersali Ecclesie subiecta sint, attamen quæ im-

mediatè eidem subijciuntur, specialiter ad ius Romanæ Ecclesie pertinere censentur, atque exemptionem & libertatem habere, prout dicitur in c. si Papa 10. in princ. de priuileg. in 6. Atque simili ratione in Roman. Imperio quæ ciuitates, aut Nobiles v.g. Cæsari, nullo mediante subditi sunt, exempti, & liberi appellantur, ac ciuitates specialiter Imperiales.

NOTANDVM II. Non valet consuetudo, vt Prælatus ecclesiam dimittere, eue renunciare possit, sine licentia Superioris. Sicut Abbas subiectus Episcopo, (inquit Gl. hic ver. migrasse) sine licentia Episcopi renunciare, aut locum suum relinquere non potest, c. Abbas 8. causa 18. q. 2. sic Abbas subiectus tantum Papæ renunciare non potest, sine eiusdem licentia, tametsi insufficientis sit, c. vlt. §. Item si quis, de renunc. Ratio insinuatur in textu c. Quia huiusmodi consuetudo bonum ordinem ac disciplinam ecclesiasticæ hierarchiæ destruit, ideoque irrationabilis est, & corruptela potius, quam consuetudo dici debet.

NOTANDVM III. Nec valet consuetudo, vt Prælatus electus non teneatur à Superiore confirmationem petere. Ita colligitur etiam ex hoc cap. & tradit hic Ioann. Andr. n. 8. Abb. in c. transmissam n. 3. & c. qualiter n. 2. de elect. Ratio est, quia & hæc consuetudo est contra bonum ordinem ecclesiasticæ hierarchiæ, secundum quem inferiores Ministri ac Prælati Ecclesie à Superioribus dependere, atque in sua institutione ius & auctoritatem accipere debent. Cum enim consuetudo sit instar iuris ac legis, ideo iusta & rationalis esse debet, alioquin nullam ex Principum voluntate & constitutionibus assistentiam vigoremque habet.

Præsertim verò ecclesiarum speciales consuetudines, si bono vniuersalis Ecclesie, eiusque fini, quæ est salus animarum, & vitæ æterna, incommodent, nullâ temporis diuturnitate robur acquirere possunt, ideoque abolendæ & corrigendæ: Tales sunt consuetudines, quæ, vt dixi, ecclesiasticum bene constitutum ordinem ac dependentiam tollunt.

hant, disciplinam ecclesiasticam enervant, peccandi materiam & occasionem præbent, cultûs diuini imminutionem introducunt, clericis officia diuina negligendi, vagandi, luxûs & otij licentiam permittunt.

Objici potest contra not. III. Quidquid per priuilegium obtineri potest, idem quoque per consuetudinem immemoriam, si sit capacitas in vsucapiente, introduci potest. Atqui Summus Pontifex pluribus Religionibus priuilegio indulsit, vt ipsarum Abbates, aut Præpositi generales, cum primùm canonicè electi sunt, plenam iurisdictionem absque alia speciali Sedis Apostolicæ confirmatione, consequantur, vt videre est apud Em. Rodriquez tom. 2. regul. qq. 953. a. 3. Ergo hoc ipsum per consuetudinem immemoriam, introduci potest. Respondeo; Ecclesiæ Ministros ac Prælatos nõ esse capaces ecclesiasticæ iurisdictionis consequendæ, & exercendæ, nisi cum ordine ac dependentia ad Superiores Prælatos, (arg. c. qualiter 17. de elect.) præsertim ad Rom. Pontificem, à quo tanquam Capite à Christo constituto, omnis ecclesiastica potestas in inferiores ministros conueniente ordine descendit, vt docui lib. 1. Theol. moral. tr. 4. cap. 7. §. 2. Capaces itaque fieri possunt per concessionem seu priuilegium Papale; non autem per solam consuetudinem; iuxta ea quæ suprâ dixi in c. quanto 4. hoc tit.

4 NOTANDVM III. Generalis consuetudo alicuius loci, tametsi irrationabilis sit, idesque contra legem non præualeat, tamen excusationem aliquam & veniam delicti aliquo modo mereri potest. Ita Gl. hic ver. migrasse, alia Gl. in c. denique 6. ver. consuetudine, d. 4. vbi ait, quod *consuetudo excusat à pœna temporali*. Anton. hic n. 12. licet *consuetudo non excuset à peccatis, inducit tamen faciliorem potestatem dispensandi*; argum. c. 2. de tempor. ordinationum. Similia tradit Abb. hic n. 4. Imola n. 8. Nauar. in conf. vlt. n. vlt. de accusat. edit. 2. Idque colligunt ex hoc c. quandoquidem Pontifex non exprimit, quid in penam temerarij transitus, decretum fuerit de Abbate, v. g. vt vtrâque Prælaturâ careret, argum. c. quan-

to, de translat. Episcopi; & ides credibile videri potest, in altera, ad quam transijt Abbatia, toleratum & confirmatum fuisse. Locutus sum autem in not. de irrationabili consuetudine *generali*, seu quæ in Communitate passim viget, & toleratur. Sin verò sermo sit de consuetudine singulorum peccantium contra legem, non minuitur peccatum, sed potius aggrauatur peccatum; vt constat ex c. vlt. hoc tit. & Authent. Vt nulli Iudicum, §. 1. ver. Neq; verò angarijs. Tum quia perseuerantia in peccato, eiusque iteratio per se auget, & aggrauat; tum quia virtutalem contemptum continere videtur; & ideo etiam in externo foro grauius punitur, vt constat ex l. 3. Cod. de Episcopali audentia, vbi id Gl. & DD. notant, Rochus pluribus allegatis in c. vlt. n. 62. 63. hoc tit.

Positâ autem consuetudine generali, restet traditam doctrinam defendit, & declarat Franc. Suarez lib. 7. de legibus cap. 19. n. 8. Partim quia ex publica consuetudine delicti, plerumque oritur ex parte singulorum delinquentium aliqua ignorantia, aut saltem minor consideratio deformitatis; Partim quia exemplum multorum delinquentium est vehemens quædam tentatio, ac veluti impulsus quidam ad imitandum, aliquo modo imminuens peccatum, ob hominis infirmitatem; Partim quia ex parte Reipublicæ scitur inde difficultas, & quasi impossibilitas quædam multitudinem peccantium puniendi. argum. cit. c. 2. de tempor. ordinat.

CAPITVLVM VIII. Cùm dilectus.

PARAPHRASIS.

Controuersia mota fuit coram Innocentio III. Pontifice, inter Guilielmum ecclesiæ Andrensis Monachum, & Capitulum monasterij Karofensis, super iure eligendi Abbatem, & valore electionis factæ à Conuentu monasterij Andrensis. Guilielmus proposuit, se à Fratribus dicti Monasterij concorditer electum fuisse; idesque, cum tam de iure communi, quam Apostolicæ Sedis priuilegio, ad dictum

Cons

Conuentum duntaxat libera eligendi Prælatum pertineat, electionem sui à Pontifice confirmari petiit. Ex aduersa parte Procurator Capituli Karofensis proposuit, Episcopum ordinarium olim, ex voluntate & petitione patronorum ecclesiæ, constituisse, si numerus Regularium inibi ita augetur, vt Prior vel Abbas constituendus esset, quòd electio penes eiusdem loci fratres, & Capitulum Karofense esse deberet, idque, eius statuti vigore, longo tempore obseruatum fuisse, videl. vt vacante Monasterio Andrensi, Fratres eiusdem loci & in Capitulo Karofensi conuenientes, è gremio eiusdem Karof. Monasterij sibi Abbatem eligerent. Quare petiit dictus Procurator, vt electio Guilielmi facta tum cõtra statuti tenorem, tum contra consuetudinem approbatã (quæ optima legum interpret est) tanquam minùs canonica cassaretur. Pontifex Innocētius in primis electionem eam cassauit, (id est, cassam & irritam esse declarauit) quia cognouerit factam esse à suspensis, & de suspensio. Quòd verò ad ipsum ius eligendi attinet, considerandum esse ait, quòd verba statuti ita commodè intelligi possint, vt neque iuri communi, neque priuilegio à Sede Apostolica Fratibus Andrenf. concessio deroget; nimirum, vt electio Abbatibus ad solum Conuentum Andrenf. Monasterij spectet, confirmatio autem ad Capitulum Karofense: Ideòque mandet Pontifex, vt, nisi ex parte Cænobij Karofens. supra dicta consuetudo, iuri communi cõtraria (videl. vt ex gremio eius ecclesiæ Abbas pro Monasterio Andrensi eligendus sit) fuerit probata, Andrenf. Monachis ius electionis adiudicetur, tali modo, vt liberam facultatem habeant vel de ecclesiæ suæ gremio, vel aliunde personam idoneam canonicè eligendi, & Capitulo Karofensi præsentandi, vt ab eo (si canonica electio fuerit) confirmetur.

SUMMARIUM.

1. Religiosus ad Prælaturam electus ius su-

um, sine alia licentia, in iudicio prosequi potest.

2. Patronus siue fundator ecclesiæ in ipsa fundatione, cum consensu Episcopi, conditionem honestam, etiam contra ius commune, & interdum cum derogatione iuris episcopalis, apponere potest.
3. Consuetudo approbata est optima legum interpret.
4. Consuetudinis rationabilis & legitime præscripta virtus est, vt legem vincere, mutare, & penitus abrogare possit, eiusque obligationem in conscientia determinare.
5. Suspensus ab officio eligi non potest in Prælatum, nec promoueri ad aliud beneficium ecclesiasticum.
6. Suspensus ab officio, priuatus quoque, est potestate eligendi, & beneficia conferendi, ita vt electio, aut beneficij collatio passiva à suspensio, excommunicatio, aut personaliter interdicto facta, vniuersim irrita sit; actiua autem, non nisi ab ijs, si denunciati sint, & non tolerari.
7. Suspensus à beneficio eligere, aut beneficia conferre, ratione eius censure, potest.
8. Verba statuti, vel alterius dispositionis ita explicari debent, vt quàm fieri potest salua eorum proprietate, aut communi acceptione à iure communi non recedatur.
9. Nisi statutum, priuilegium, aliæ dispositio alterius iuri derogaret, aut præiudicialis alteri foret, tunc enim verba potius improprie explicanda sunt, quàm vt ius terrij ledatur.
10. Excusabiles sunt, & bona fide procedunt, qui iuxta statuti, aut cuiuslibet dispositionis, quæ sensum dubium habet, vnum sensum, quamuis falsum, operantur.

NOTANDVM I. Monachus, siue Religiosus ad Prælaturam electus, ius suum, sine alia licentia, in iudicio prosequi potest. Ita etiam habetur in c. cum dilecta, 22. de re-scriptis.

NOTANDVM II. Patronus, siue fundator ecclesiæ, in ipsa fundatione, cum consensu Episcopi

piscopi, conditionem honestam, etiam contra ius commune, & interdum cum derogatione iuris episcopalis, apponere potest. Ita fundatur ex textu huius c. & ex c. verum 5. de condit. appositis, & notat hinc Baldus num. 9. Abb. n. 4. Rochus de consuet. n. 264.

Aduerte autem, quod dixi primò: In ipsa fundatione, non item postea, conditionem, modum aut grauamen apponi posse, prout rectè docet Gl. in c. 2. ver. sic quidam, causa 10. q. 1. Cùm enim quilibet rei suæ sit moderator & arbiter, ideo in traditione, seu donatione facta ecclesiæ, velle aliquis potest non aliter nisi cum certa conditione donare, aut fundare, videl. vt electi Prælati confirmatio non ad Episcopum, sicuti iure communi decretum est, sed ad aliud Monasterium, aut Prælatum eius pertineat. At verò post factam fundationem non potest talis aliqua conditio exigi, sicut habetur in cit. cap. 2. vbi id notat Gl. cit. ex l. 4. C. de donat. quæ sub modo, vbi dicitur, quòd *perfecta donatio conditiones postea non capit.*

Secundò, quod dixi cum Episcopi consensu: Quia ipsemet fundator, cùm sit persona priuata, non potest sua voluntate aut auctoritate, canones immutare, prout habetur in c. requisisti 15. ante medium, de testam. Quare etiam in hoc c. conditio illa, vt confirmatio ad Conuentum Karof. pertineat, Episcopi constitutum dicitur, factum secundùm petitionem patronorum. Quo in loco rectè admonet Gl. ver. cõstitutum, Imola n. 21. Abb. n. 5. & 10. Episcopum, etiam petente aut consentiente patrono, non posse post factam fundationem, quando iam ius v. g. confirmandi Prælatum episcopali dignitate acquisitum est, mutationem instituire, vt confirmatio ad alium pertineat, nisi adsit iusta causa seu necessitas, & ea adhibeantur, quæ ad alienationem iuris ecclesiæ acquisiti necessaria sunt. Multò minus Episcopus, etiam cum Capituli sui consensu, generale statutum condere potest, vt, si fundatio aliqua Monasterij, aut Collegiæ ecclesiæ fiat, confirmatio Abbatis, aut Præpositi non ad ipsum, sed ad alium spectare debeat, prout bene docet Rochus in cit. c. vlt. n. 266. Partim quia Episcopus non potest

statuere contra canonum decreta. c. quod super 9. de maior. & obed. c. institutionis 7. causa 25. q. 5. & docent DD. in cap. 1. de constit. Abb. in c. vlt. n. 9. hoc tit. Partim quia tale statutum irrationabile foret, & contra bonum ordinem ecclesiasticæ hierarchiæ, & ideo vim nullam haberet, iuxta c. 2. d. 4. *Erit autem lex honesta, iusta, &c.*

NOTANDVM III. Consuetudo approbata, est optima legum interpretres. sumptum est hoc dictum ex l. 36. ff. de legibus: *Si de interpretatione legis queratur, in primis inspicendum est, quo iure ciuitas retro in eiusmodi casibus vsa fuit: Optima enim est legum interpretres consuetudo.* Quamobrem hæc vna est ex proprietatibus consuetudinis, legem interpretari, & confirmare, teste Gratiano super c. in istis 3. d. 4. Ideòque quasi gemino iure fulcitur, cui tam lex, quam consuetudo assistit, vt ex hoc c. colligitur, & traditur in c. sopita 14. vbi Gl. & DD. communiter ver. consuetudine. de censibus. Quòd si sensus legis siue statuti, spectato verborum tenore, atque interpretatione Doctorum, dubius sit, consuetudo communiter obseruata determinabit, vt aliud requirendum non sit, sed ita lex accipienda, sicuti consuetudo obseruat, iuxta l. 37. ff. eod. vbi dicitur, *In ambiguitatibus, quæ ex legibus proficiuntur, consuetudinem, aut rerum perpetuò similiter iudicatarum auctoritatem, vim legis obtinere.* Idque adeò, vt tamen si ponamus consuetudinem populi, potentis legem condere, aut saltem habentis consensum tacitè approbatium Superioris (si per se legem condere non possit) aberrare à vero legis sensu, consuetudo tamè obseruari debeat, prout constat ex cit. l. 37. & tradit in his terminis Abb. hinc n. 7. Petr. Rauennas de consuet. n. 89. Suarez lib. 5. de legibus, cap. 4. n. 16. vbi bene admonet, non esse hanc meram legis interpretationem, sed potius mutationem: quandoquidem & hæc virtus rationabilis & præscriptæ consuetudinis est, vt legem vincere, mutare, & penitus abrogare possit, c. vlt. hoc tit. & videri potest Bartol. in l. de quibus n. 5. ff. de legibus.

Exinde colligunt DD. communiter, vt videre est apud Thom. Sanchez lib. 6. moral. cap.

cap. 4. n. 27. Rodrig. tom. 1. regul. qq. q. 66. a. 4. & tom. 2. q. 101. a. vlt. si ex verbis legis aut ordinationis nō satis appareat, num sub peccato obliget in conscientia, item, quā gravis sit eius obligatio, videlicet num sub peccato mortali, an veniali, id per receptam & approbatam cōsuetudinem determinari, argum. Clem. Exiui, §. Item ordo communiter sensit, de verbor. signif. Nam sicuti per consuetudinem, nulla existente lege scripta, saltem cum scientia & tacita approbatione Superiorum, obligatio talis introduci potest; ita etiam, imō facilius, si lex aliqua existat, quæ per consuetudinem, interpretationem, corroborationem, & fortasse augmētum siue extensionem accipiat. Videri potest Suar. cit. loco, & eod. lib. 7. cap. 17. & quæ docui lib. 1. Theol. moral. tr. 4. cap. vlt. n. 3. & seqq.

Veruntamen discernendum hoc in loco est, num persuasio in populo, & quæ inde nasci solet consuetudo, iuxta quam lex accipitur & obseruatur, tanquam obligans sub peccato, aut sub mortali & non tantum veniali, iuncta sit cum intentione introducendæ eiusmodi obligationis; etiam si fortasse eam lex primordialis non habuerit, & tum vera est supra tradita doctrina, & satis confirmata in cit. Clem. Exiui; An verò procedat duritaxat ex suppositione legis ita obligantis, siue, vt clarè dicam, si populus seu Communitas ideo legem obseruet, quasi sub peccato, aut non veniali, sed mortali obligatē, quia existimat, suapte institutione talem ei obligationem inesse. Tum locum habet, quod traditur ab Innoc. in c. penult. ante n. 1. hoc tit. Gl. in c. frustra 7. d. 8. Gl. in l. de quibus 3. 1. ver. abrogentur, ff. de legibus, quod non valet consuetudo, quæ per errorem introducta est; & dicam de hac re in c. vlt. quæst. vlt. hoc tit. Nam actus agentium liberorum non producant effectum vltra intentionem: si itaque Communitatis intentio non sit absolute obligationem introducere, sed tantum operari ex hypothese obligationis per legem productæ, si ea non sit, vel non tanta sit, vt existimatur, sequitur, ex vi consuetudinis non oriri obligationem: sed sæpe per accidens ex conscientia erronea, siue existimante esse pecca-

tum, vbi non est, aut esse mortale, vbi tantum veniale; & nihilominus operante. Quamobrem in hoc ipso casu, si obseruatio consuetudinis legem interpretetur tanquam obligantem sub culpa, aut sub graui culpa, erit hoc potius signum, seu testimonium aliquod existentis eiusmodi obligationis; sed non certum & infallibile: præterquam, si sit totius populi Christiani, seu vniuersæ Ecclesiæ sensus, aut si de ea re vniuersis sit omnium DD. sententia; quippe cui error subesse non potest. Sin autem non omnium, sed plurimorum, & quasi communis sit doctrina, & hinc orta in populo fidei persuasio, legem canonicam v. g. sub mortali peccato obligare; tum si alij, quamuis pauci Doctores contrarium sentiant, aut senserint, eorumque sententia damnata non sit, neque ex verbis, aut obiecto legis siue canonis satis appareat adeo grauis obligatio, tum non est afferenda cum certitudine.

NOTANDVM IV. Suspendus ab officio eligi non potest in Prælatum, sed nec ad aliud ecclesiasticum beneficium promoueri. Ita hic & in c. per inquisitionem 26. de elect. & in c. cum bonæ 8. de ar. & qualit. Ratio est, quia non potest aliquis assumi ad susceptionem eius officij, cuius exercitio priuatus est, cap. vlt. de Cler. excommunicato ministrante. Quare ob eandem rationem, neque is qui à beneficio suspensionem incurrit, ad nouum beneficium promoueri potest, cit. c. cum bonæ, iun. Gl. ver. suspensi, & tradit alia Gl. in c. cupientes 16. §. Cæterum ver. beneficii de elect. in 6. Idque intelligi debet vel vniuersim, si absolute quis suspendus sit à beneficii, vel limitatè, si in ordine ad certam ecclesiam. Neque refert, tamen si qui suspensionem à lege, aut homine illatam contraxit, beneficium tum nullum habeat; nam nihilominus in eo censura operatur, vt inhabilis fiat ad beneficium de nouo, durante suspensione, consequendum; sicuti & suspendus ab ordinibus, licet ordines aliquos non acceperit, & qui irregularitatem contraxit, etsi nullos ordines habeat, incapax tamen redditur ad accipiendum; idque propter regulam supra traditam ex cit. c. vlt. quod nemo promoueri debet ad

tale officium aut potestatem, cuius exercitium ipsi interdictum est. Quamobrem idem quoque eadem ratione dicendum de excommunicato, quod ad ecclesiasticam dignitatem aut quodlibet beneficium assumi non possit, c. postulasti 7. de clerico ex comm. ministrante: Atque de interdicto personaliter, sicuti ex communi docet Syl. ver. electio 1. q. 14. & sumitur ex suprâ cit. c. vlt. Multoque magis de irregulari, vti colligitur ex cap. nisi 10. de renunc. & docet ex communi Nau. in man. c. 27. n. 25 1. Cum enim beneficium detur propter officium, cap. vlt. de rescript. in 6. Ideo inhabilis ad officium ecclesiasticum, videlicet irregularis, inhabilis quoque cenferi debet ad beneficium.

6 NOTANDVM V. Suspendus ab officio priuatus quoque est potestate eligendi, & beneficia conferendi. Ita sumitur ex hoc c. Est autem discrimen inter electionem, aut beneficij collationem actiuam, & passiuam, de qua in præc. notando dictum: Quod actiua, facta à suspendo, similiterque ab excommunicato, iuxta c. vn. Ne sede vacante in 6. aut ab interdicto personaliter, iuxta c. cum inter 16. de elect. si denunciati non sint, sed tolerati, valeat, nisi per exceptionem repellantur; Idque propter Extrau. Concilij Constantiensis Ad euitanda, & dixi de hac re lib. 1. Theol. moral. tract. 5. p. 3. cap. 1. num. 3. At verò passiuam electio vniuersim irrita est, si fiat ab irretitis censurâ excommunicationis, suspensionis, aut interdicti personalis; tamen si denunciati non sint; prout ex communi docet Suarez de cens. disp. 13. sect. 1. num. 26. Quandoquidem per Extrauag. Constantensem ipsis censurâ irretitis nullus fauor factus fuit, prout docui in eod. tr. 5. p. 2. cap. 4. n. 1. & 7.

7 Præterea suspendus à beneficio, licet promoueri non possit, vt suprâ dictum, ipse tamen eligere, aut beneficia conferre, ratione eius censuræ non prohibetur, vti colligitur ex cap. cum in cunctis 7. de elect. & cap. si compromissarius 7. eod. in 6. & tradit Gl. in cap. cum Vintoniensis 25. verb. admiserant, eod. tit. in antiq. ibid. Abb. num. 10. contra Nauarr. incit. cap. 27. num. 36. §. Sexto,

& alios. Nam suspensio à beneficiis intelligitur à fructibus eorum percipiendis: eligere autem, conferre, aut instituere ad beneficia, propriè loquendo, non sunt fructus beneficiorum; sed potius actus officij, & iurisdictionis: Ergo cum versemur in materia pœnali & odiosa, extensionem, aut amplam interpretationem facere non debemus.

NOTANDVM VI. Verba statuti, fundationis, alteriusve dispositionis ita explicari debent, vt, quàm fieri potest salua eorum proprietate, aut communi acceptione, à iure communi non recedatur. Hæc est præcipuè intèta huius c. doctrina, & notat Gl. hic communiter recepta ver. iuri communi. Consonat hoc, quod habetur in l. 2. vbi Gl. & DD. C. de noxal. action. & in l. vlt. §. In computatione, vbi Gl. Bartol. & alij C. de iure deliberandi, quod statutum disponens circa materiam, de qua etiam iure communi dispositum reperitur, ita, quatenus fieri potest, intelligi debeat, vt cum eodem consentiat: Sin autem, spectatâ inprimis statuentis intentione, aut verborum proprietate & c. diuersitas omnino vitari non possit, saltem ea non amplius, quàm necesse sit, extendi, sed potius restringi debeat; propterea quod ius commune fauorabile sit, ideoque eius derogatio, seu correctio restringenda, iuxta cap. cum expediat 29. in princ. de elect. in 6.

Dixi autem *salua verborum proprietate*: Nec enim placet, quod hic Abb. tradit num. 21. si verba statuti duplicem habeant intellectum, proprium & improprium, præferendum esse improprium, vt cum iure communi consentiat: Contrarium enim colligitur ex Bart. in l. omnes populi n. 54. & seqq. ff. de iust. & iure, Baldo in l. maximum n. 15. C. de liberis præteritis, vbi ait; Cum statuti municipalibus id ferme proprium sit, vt derogent iuri communi, ideo esse simpliciter intelligenda, vti verba sonant; non autem interpretationem capiendam esse à iure communi. Idemque pari ratione sentiendum de contractibus, fundationibus, (qui est casus cap. nostri) & priuilegiis

concessis: prout videre licet apud Suarez lib. 8. de legibus cap. 27. dicto 2. & cap. 28. regul. 3. quandoquidem & in his vstitutissimum est, quod legi communi derogent.

9 Ceterum, si statutum, priuilegium, aliaue dispositio circa talem materiam versetur, quæ iuri alieno derogare, seu alteri damnosa siue præiudicialis esse possit, tum verba potius ad impropriam acceptionem trahenda sunt, quam vt ius tertij lædatur, sicuti ex communi rectè docuit Suarez cit. cap. 28. Gaill lib. 2. obs. 33. n. 6. qui addit n. 7. statuta non esse intelligenda captiosè, & cum iniuria aliorum; & potius superflua esse iudicanda, quam vt ex ijs alicui indebitè damnus inferatur. In Principe tamen maior est potestas alieno iuri derogandi, si causa iusta adsit, ac de scientia & voluntate eius appareat, prout dixi c. quæ in ecclesiis, de constitut.

10 NOTANDVM VII. Si statutum aut quælibet dispositio sensum dubium & ambiguum habeat, excusabiles censentur, & bona fide procedere, qui secundum vnum eius sensum, quamuis falsum, operantur. Quod alijs verbis dici solet, Ignorantiam legis, aut dispositionis dubiæ excusare siue probabilem & iustam iudicari, saltem præsumptiue & in externo foro. Ita singulariter annotauit Abb. hic n. 13. & docent Legistæ in l. regula 9. ff. de iuris & facti ignor. & sumitur ex isto c. Cum enim constitutum de modo electionis faciendæ duplicem sanum, id est, non improprium aut violentum sensum habere possit, tamen si Pontifex alterum eorum, qui iuri communi conformis erat, præferendum esse iudicauerit, vt in super. not. explicatum; limitat tamen, si consuetudo secundum alienum verborum sensum introducta esset, secundum eam procedendum ac decernendum fore.

CAPITVLVM IX.

Cum consuetudinis.

PARAPHRASIS.

Quandoquidem consuetudinis, vsusque lon-

gæui non leuis auctoritas est; contra verò nouitates discordiam pariunt; ideo Innocent. II. auctoritate huius rescripti mandat Capitulo Parisiensi, vt absque Episcopi sui consensu, ecclesiæ suæ constitutiones & consuetudines approbatas non immutent, neq; nouas introducant; aut si quas introduxerint, irritas esse decernant.

SUMMARIVM.

1. Consuetudo habet vim legis, si legitime introducta sit.
2. Nouitates plerumque querelas & discordias pariunt, adeoque non facile introducende.
3. Excipe; si constet mutationem factam esse à prima institutione, regulâ, aut lege, v. g. Canonorum cum secularium tum regularium, monasteriorum, religiosorum; ad hanc enim reductio & reformatio laudabilis est.
4. Capitulum absque Episcopi consensu non potest ecclesiæ suæ statutum & consuetudines antiquas tollere, nouasque introducere.

NOTANDVM I. Consuetudinis, vsusue longæui non est vilis auctoritas, ita hic dicitur, & sumptum est ex l. 2. C. Quæ sit longa consuetudo. Habet enim vim legis, siue legi scriptæ æquiparatur, si probata seu legitime introducta sit, l. de quibus 31. ff. de legibus, & dixi de hoc in rubr. huius tit.

NOTANDVM II. Nouitates plerumque querelas & discordias pariunt. Ideo facile inducendæ non sunt, vti Gl. hic ait, ver. nouas, ex l. 2. ff. de Constit. Principum; In rebus nouis constituendis euidentis esse utilitas debet, vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum visum est. Atque Nauarr. in tract. de reit. eccl. q. 1. mon. 12. ex Hippocrate Aphorism. allegat, omnes mutationes periculosas esse.

Excipiendum tamen est: Si constet, mutationem ac discessum factum fuisse à pri-

ma institutione, regulâ, aut lege; tametsi in eo diu, seu tempore longæuo perseveratum, & reductio tamen ad primam institutionem, & obseruationem, laudabilis plerumque & reformationis rationem habere censetur: Origo enim rei spectanda est, l. qui id quod 34. ff. de donat. Favourabilis quoque est reditus ad naturam primordiale, l. si vnus, 28. §. pactus ne peteret, in fine, ff. de pactis, & docetur in c. cum accessissent 8. vbi Felin. n. 5. & 6. de constit. Et est aliquale discrimen inter consuetudinem introductâ contra ius seu institutionem primæuam, & inter legem reuocatoriam iuris antiqui; quod hæc præcedente consultatione, & cognitione causæ emanare solet, & ideo de eius ratione atque vtilitate minus dubitari possit; at verò consuetudinis aduersus legem introductæ initium plerumque irrationabile, & peccato obnoxium sit; adeoque consuetudo non tam probata, quam tolerata; tametsi temporis diuturnitate maiorem vim ac robur acceperit. Quæ theoria maximè locum habet, si constet, leges primordiales, à quibus per consuetudinem diuturnam recessum est, magna cum consideratione & accommodatè ad rei naturam, personarumque, de quibus lata sunt, qualitatem, constitutas fuisse. Huius generis est prima institutio, ac regula Canonorum cum secularium, tum regularium, Monachorum item omniumque Religiosorum: Consuetudines enim, quæ contra eam postea introductæ, plerumque minus laudabiles, & statui eorum non conuenientes sunt; reformatio autem, seu reductio ad primæuam institutionem commendatur.

NOTANDVM III. Capitulum, absque Episcopi consensu non potest ecclesiæ suæ statuta & consuetudines antiquas tollere, nouasque introducere. Ita hic habetur expressè, & docui in c. cum omnes 6. de constitut. & in Theol. moral. lib. 1. tr. 4. cap. 7. §. 4. Sed numquid, vice versa, Episcopus, sine Capituli consensu, statutum nouum conderet, aut antiquam ecclesiæ suæ consuetudinem, vel statutum tollere potest? De hac re dixi in cit. §. 4. n. 9. & videri potest

Abb. hic n. 5. qui bene etiam annotauit n. seq. Si ponamus, Episcopum præscripsisse aduersus Capitulum, vt in exercenda iurisdictione, & dispensationibus, Capitularium consilium requirere non teneatur, consequens non esse, quòd etiam statuta conderi possit Capitulo non requisito: quia statuti editio est quid separatum ab exercitio iurisdictionis circa, casus particulatim incidentes, non autem præscriptio extenditur de casu ad casum. Accedit, quòd statutum certum ac firmum sit, atque per id status ecclesiæ magis mutari censetur, quam per iurisdictionis exercitium, dispensationes &c. quæ pro temporum & personarum varietate mutantur.

CAPITVLVM X.

Ex parte.

PARAPHRASIS.

Ad Honorium III. Papam relatum fuerat, quòd in regione quadam duæ irrationabiles consuetudines vigerent. Prima erat, Si quispiam, seu indigena, seu alienigena, bona sua dissipasset, aut negligentia sua, vel quocunque casu amisisset, vxoris suæ bona mobilia & immobilia liberè alienare ei liceret. Altera, Si vxor in adulterium lapsa esset, vt nihilominus medietatem omnium bonorum, quæ vir lucratus esset, exigere & apprehendere posset; cum potius ab omnibus viri bonis excludi deberet. Has consuetudines declarat Papa obseruandas non esse.

SUMMARIVM.

1. Non valet consuetudo inducens homines ad peccandum, aut bona sua dissipandum; vti nec pacta aut statuta.
2. A consuetudine ad pactum, vel statutum, valet argumentatio negatiue; nõ semper tamen affirmatiue.
3. A statuto ad pactum, plerumque præcedit argumentum negatiue.
4. Non valet statutum familia de successio.

cessionibus certo modo continuandis, nisi à Principe confirmetur.

5. Non est æquum, ut aliquis inde premium consequatur, ex quo pœnam mereatur.
6. Non tantum civilis, sed etiam ecclesiasticus Magistratus debet noxias consuetudines tollere, si peccandi occasionem præbeant, vel iuri naturali repugnent, aut iniquitatem contineant.
7. Statuto, vel consuetudine introduci potest, ut si publicorum Officialium, aut Mercatorum bona ad soluenda debita non sufficiant, etiam dotes uxorum, & liberorum bona, tametsi hæredes non sint, apprehendi possint.

NOTANDVM I. Non valet consuetudo, per quam homines inducuntur ad peccandum, aut bona sua dissipandum. Ita rubr. summaria huius c. & sumitur aperte ex textu huius c. quando eiusmodi consuetudo dicitur *abusiva*, siue *abusus*; aliàs *irrationabilis*, seu *minus rationabilis*; c. 3. hoc tit. Et *corruptela potius, quam consuetudo*, c. cum venerabilis 7. eod. tit. Item *consuetudo prava, iniqua, ecclesiastica contraria honestati*, c. ex frequentibus 3. de Institut. Huiusmodi enim descriptionibus aperte indicatur, consuetudinem per se, seu ipso iure irritam esse; propterea quòd ad consuetudinis non minus, quàm legis substantiam, requiritur, ut rationabilis sit, seu in iusta ratione fundata, ut bene notat Abb. in c. vlt. n. 2. hoc tit. Quamobrem in fine huius c. ait Pontifex, *declaramus, vos non teneri ad huiusmodi consuetudines observandas*: Qui autem declarat, inquit Abb. h. c. n. 4. *nihil de novo agit*, l. hæredes 2 i. §. Si quid post, ff. de testam. Videri potest Franc. Suárez lib. 7. de legibus cap. 7. n. 7.

Ampliari debet tradita doctrina primò; Quòd neque pacta huiusmodi valere debent, quæ inducunt ad peccandum, vel bona inutiliter dissipandum; quia sunt contra bonos mores, Reipubl. damnosa, publicis legibus inimica, ut constat ex l. conuenire 5. ff. de pactis dotalibus, ubi dicitur, non valere

pactum, quòd marito agere non liceat propter res amotas seu subreptas ab uxore; quia tali pacto mulieres inuitantur ad furandum. Et in l. seq. habetur, non valere pactum, ut maritus de solo dolo, non item de culpa seu negligentia in bonis dotalibus administrandis teneatur; Interest enim Reipubl. ut dotes mulieribus saluæ maneant, l. 2. ff. de iure dotium.

Ampliari debet secundò; Quòd nec statuta valeant, quæ peccandi occasionem præbent, aut bona propria inutiliter dissipandi &c. Ita argumento huius c. tradit, præter alios, Nauarr. in tr. de spolijs clericorum §. 19. n. 5. ubi colligit, in puncto iuris verior rem esse sententiam Dominici super c. 1. de filijs Præsbyt. in 6. Tametsi Episcopus, per eum textum, cum illegitimè natis dispensare possit, ut ad ordines minores, & beneficia simplicia admittantur; non posse tamen generali edito statuto illegitimos ad ea habiles reddere; quia præberet peccandi occasionem: ideòque statutum irrationabile, & ecclesiæ damnosum foret.

Enimverò bona est argumentatio à consuetudine ad pactum, vel statutum negativè: Id consuetudine introduci non potest; ergo nec pacto, aut statuto: Tametsi non semper valeat argumentatio affirmatiuè; Id consuetudine introduci potest, ergo etiam pacto vel statuto. Exempli causà: Communitas pagi per pactum, aut statutum non potest nouum festum instituere; potest verò per consuetudinem diuturnam, instar legis, sciente & tolerante Prælate ecclesiastico, obseruatam. Deinde, non valet pactum vel statutum, ut receptus ad canonicatum 20. aureos ad ecclesiæ Cathedralis fabricam offerat; & tamen consuetudine diuturnâ cum bona fide id introduci poterit. Rationem affert Abb. in c. cum M. n. 25. de constitut. Quia statutum, sicuti & pactum, habet principium necessitatum seu coactiuum: Communitas autem pagi non potest cogere ad festi obseruationem; nec Episcopus aut Capitulum cogere potest instituendum ad pecunias soluendas; quia collatio aut institutio simoniaca censeretur, arg. c. ex mul-

ex multis 9. causa 1. p. 3. At verò consuetudo habere potuit principium voluntarium, id est, ex actibus voluntarijs seu liberis, cum bona fide, paulatim introduci potuit obligationis necessitas, seu consuetudo iuris, vti colligitur ex cap. ad Apostolicam 42. de simon.

3 Quòd si verò statutum & pactum inter se conferre placeat, plerumq; procedit argumentum negatiuè à statuto ad pactum: Id per Communitatis statutum introduci non potest, quia est contra bonos mores; Ergo neque pacto constitui. Non autem procedit affirmatiuè: quia multa per statutum fieri possunt, non autem per pactum, vti docet Philipp. Decius in reg. ff. 27. Bartol. in alia 15. §. eleganter, ff. solut. matrim. arg. eius legis. Exempli causa, Forma & solemnitas statuto tolli, seu mutari potest, argum. l. si non speciali 9. C. de testam. Sed pacto tolli non potest, l. testandi 13. C. eod. l. nemo 58. ff. de legatis 1. Ratio est, quia iuri publico derogare cuiquam permissum non est, cit. l. testandi. Videri etiam potest Imola in cap. vlt. n. 39. hoc tit.

4 Hinc obiter colligitur: Non valere statutum familiæ de successione certo modo continuandis, nisi à Principe confirmetur: Cùm enim familia (vti ponimus) ius statutum condendi non habeat, solùm censi debet pactum priuatorum, per quod successione iuri publico non derogatur. Atque ita docet Andr. Gaill lib. 2. obl. 127. n. 5. Rosenthal de feudis cap. 7. concl. 25. & sumitur ex l. licet 19. C. de pactis. & l. hæreditas 5. C. de pactis conuentis, quibus in locis pacta de succedendo, & non succedendo vniuersim prohiberi videntur.

5 NOTANDVM II. Non est æquum, vt aliquis inde præmium consequatur, ex quo pœnam meretur. Ita Ant. hinc n. 13. Imola n. 5. & sumitur ex textu c. Cùm enim iure tam ciuili; quàm canonico, statutum sit, vt mulier de adulterio conuicta, in criminis pœnam, dotem amittat, eaque marito acquiratur, l. Consensu 8. C. de repudijs, Auth. Vt liceat matri vel auix, §. Quia verò, & c. plerumq; de donation. inter virum & vxorem; Id

eo æquitas non permittit, vt occasione commissi adulterij, lucrum ac veluti præmium consequatur ex bonis mariti, quæ v. g. is ex administratione & vusufructu bonorum dotalium acquisiuit.

NOTANDVM III. Non tantùm ad civilem magistratum pertinet, consuetudines noxias è Republ. sua tollere, sed etiam ad ecclesiasticum, si tales sint, vt peccandi occasionem præbeant, vel iuri naturali repugnent, siue iniquitatem contineant. Qualis erat ea consuetudo, vt marito bonorum suorum dissipatori liceat vxoris, etiam non consentientis, dotem alienare. Ita annotauit, & ex textu c. colligit Abb. hinc n. 5. Cùm enim ecclesiastici Prælati officium sit, fideles sibi subditos ad salutem & vitam æternam dirigere, ideo ad eundem pertinet, peccata tollere, quæ ab eo sine directè abducunt, argum. c. nouit 13. de iudic. & c. consuetudo 5. d. 1. in quo indicatur, ad legitimam consuetudinem requiri, vt religioni conueniat, disciplina congruat, saluti proficiat.

Quærunr hinc Canonistæ, nominatim Imola n. 5. Abb. n. vlt. cum Gl. ver. alienat. Vtrum statuto, vel consuetudine introduci possit ad excitandam v. g. vigilantiam publicorum Officialium, aut Mercatorum, vt ob negligentiam, aut dolosam ipsorum administrationem, negotiationemque, si bona eorundem ad soluenda debita non sufficiant, vt etiam dotes vxorum, & liberorum bona, tametsi hæredes nõ sint, apprehendi possint. Responso est affirmatiua, quæ sumitur ex l. vlt. Cod. de primipilo, lib. 12. vbi habetur, Si primipilus (id est, annonæ militari præfectus iuxta l. fat is 4. C. Quibus in causis pignus, & c. & l. 6. & 7. Cod. Theodos. de cohort. primip.) ob malam administrationem fisco obligatus, ex bonis proprijs satisfacere non possit, vxoris & liberorum bona, etiam si patris hæredes non existant, apprehendi posse. Ratio dari debet: Quia ob bonum publicum, si ratio necessitatis postulare videatur, Magistratus de bonis subditorum disponere potest, vti colligitur etiam ex l. penult. C. de primipilo: Quare si experientia cognitum sit, publicos Officiales, aut Mercatores, cum magno

magno Reipubl. aut exercitus detrimento, officium suum malè administrare, dolis uti &c. nisi poenæ grauioris timore, eaque speciali & insolita coërceantur, ut in defectum propriorum bonorum, etiam quæ uxoris & liberorum, ad quos amor & affectus magnus est, apprehendantur; videri nõ debet id alienum à ratione, quòd in tali casu innocentes, propter culpam aut dolum nocentis, non quidem poenam propriè, attamen damnum sustinere debeant, argam. l. quisquis 5. §. filij C. Ad L. Iuliam Maiestatis, l. iure prouisum 5. C. de Fabricen. lib. 11.

CAPITVLVM VLT.

Cum tantò.

PARAPHRASIS.

¶ Iur naturalis, quippe cuius transgressio salutis periculum inducit, quacumque consuetudine, quæ tamen corruptela potius dicenda est, derogari non potest: Imò tantò grauiora sunt peccata, quanto diutius infelicem animam detinent. Tametsi quoque longæuæ consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeò valitura, ut iuri positiuo præiudicium afferre queat, nisi sit rationalis, & legitime præscripta.

SUMMARIVM.

1. Iur naturalis nullâ consuetudine derogari potest.
2. Consuetudo alia est iuris constitutiua; alia abrogatiua.
3. Iuris constitutiua requirit potestatem condendi legem; non item abrogatiua, quæ obtineri potest, ignorante Principe legislatore.
4. Ad consuetudinem per modum legis statuendam, vniuersim loquendo, requiritur, & sufficit tempus longum, scilicet decennium; ad abrogandam autem per consuetudinem legem ecclesiasticam requiruntur quadraginta anni.
5. Omni legi positua per consuetudinem

derogari potest, non item iuri gentium præceptiuo.

6. Debet autem ea consuetudo esse rationalis; nulla enim consuetudines irrationabiles aduersus legem prevalere possunt.
7. Quæ sit consuetudo irrationabilis?
8. Religiosi per consuetudinem obtinere non possunt facultatem liberè restandi in casibus, in quibus ea privilegio Papali obtineri potest.
9. Consuetudo, ut sit abrogatoria legis, debet esse legitime præscripta, hoc est, tanto tempore cum bona fide continuata, quantum iura ad legitimam præscriptionem requirunt.
10. Consuetudo ob errorem seu ignorantiam legis introduci nequit.

NOTANDVM I. Temporis diuturnitas, & inueterata consuetudo peccatum non minuit, sed auget, ut hic dicitur, & in c. cum haberet 5. prope finem, de eo qui duxit &c. & c. non satis 8. de Simon. Videri etiam possunt, quæ dixi in c. cum venerabilis 7. hoc tit.

NOTANDVM II. Lex positua per contrariam consuetudinem, si rationalis & præscripta sit, aboletur. Pro maiore huius rei intellectu, aduertendum; Quòd consuetudo, intellige publicam, alia facti sit, & alia iuris, prout colligitur ex textu cap. 2. hoc tit. in 6. Consuetudo facti aliud non est, quàm mos populi, seu actus in populo, aut maiore parte populi, palàm frequentatus. Consuetudo iuris non est aliud, quàm ius moribus populi constitutum, ut dixi in rubr. huius tit. Quamobrem consuetudo facti est veluti via ad consuetudinem iuris constituendam; quia ex facto ius oritur. Ita colligitur ex c. 4. & 5. d. 1. & docui in Theol. morali lib. 1. tract. 4. c. vlt. n. 1. & videri potest Rochus super hoc c. in princ. n. 18. & seqq.

Vteriùs, sicut lex scripta alia est iuris constitutiua, alia iuris abrogatiua: Ita etiam consuetudo alia est, per quam ius nouum introducitur, siue constituitur, alia verò est iuris siue legis antecedentis abrogatoria. De hac sermo est in hoc c. De illa autem in cit. c. 5.

d. 1. ubi Isidorus ait: *Consuetudo autem est ius quoddam moribus constitutum, quod pro lege suscipitur, cum deficit lex.* Vult dicere, iuxta l. de quibus 31. ff. de legibus, consuetudinem parem cum lege scripta obligationem habere: ideoque inftar legis, seu non minus, quam legem scriptam, obseruari debere.

Inter has porro consuetudines plura discrimina sunt: **Primum.** Consuetudo iuris constitutiua requirit potestatem legem condendi: quare si populus ea potestate praeditus non sit, tum consuetudinem iuris introducere non potest absque scientia, & tacito consensu Superioris, qui in eo genere legem condere potest, sicuti ex communi Petr. Raueenn. tract. de consuet. n. 96. Abb. hic n. 8. Th. Sanchez lib. 7. moral. cap. 24. n. 2. licet aliter Suarez lib. 7. de legibus cap. 13. n. 7. & seqq. At verò consuetudo abrogatoria legis cum ciuilibus, tum ecclesiasticis, obtineri potest, ignorante Principe legislatore, prout etiam ex hoc c. colligitur, cum ad consuetudinem legis positivae abrogatoriam, duo tantum requiruntur, vt sit rationalis, & praescripta; prout ex communi hic notauit Abb. n. 13. & confirmatur inde, quia alioquin nunquam, aut rarissimè leges communes per consuetudinem abrogantur, cum Pontifex, eademque ratio est de aliis Principibus legislatoribus, fateatur se locorum speciales consuetudines ignorare, in c. 1. de Constit. in 6.

Neque verò mirum videri debet, facilius concedi populo potestatem legem contraria consuetudine abrogandi, quam nouam consuetudinem vim legis habentem introducendi. Nam in constituenda consuetudine iuris asseritur potestas & iurisdictio, quae populo, saltem in causis ecclesiasticis, non competit. In ciuilibus verò causis facilius permittitur populo, legis obligationem per diuturnam consuetudinem, etiam ignorante Principe, introducere: quemadmodum & statuta condere, quamuis iuri communi contraria sint, non infrequenter Communitatibus concessum est, de qua re hic legi potest Abb. n. 9. At verò in legis abrogatione per desuetudinem non usurpatur iurisdictio; quandoquidem non imponitur obligationis vinculum, sed

dissoluitur, idque non directè, vel auctoritatiuè, quasi quippiam statuat populus, conueniatur ad abjiciendam legis obligationem; sed tantum indirectè per viam praescriptionis, seu diuturnam, cum bona fide, possessionem immunitatis à lege. Etenim, vniuersim loquendo, visum fuit expedire ad pacandas hominum conscientias, vt, si longo tempore in possessione alicuius iuris siue immunitatis extitissent cum bona fide, in ea possessione, per legis assistentis & adminiculantis beneficium conseruarentur. Quamobrem rectè dici solet, quòd omnis praescriptio iuris adminiculum postulet, & ideo iure resistente (videlicet in casu huius cap.) introductionem consuetudinis aduersus legem inhiibente; vel, quod eodem redit, consuetudinem damnante, irrationabilem, abusum, corruptelam appellante; ne in futurum quidem proualere potest, quamdiu legis resistentia vigere censetur, prout docet Abb. in c. 2. n. 7. de probat. Suarez lib. 7. de legibus cap. 7. n. 8. & in tract. de immunit. eccles. c. 32. n. 22.

Alterum discrimen est. Ad consuetudinem per modum legis statuendam, vniuersim loquendo, requiritur & sufficit tempus longum, videl. decennium. At verò ad abrogandam legem ecclesiasticam, seu consuetudinem legi ecclesiasticae contrariam, introducendam, xl. anni requiruntur. Haec est communior doctrina Gl. in c. vlt. ver. consuetudo, hoc tit. in 6. Gl. in c. consuetudo 7. d. 12. Abb. hic n. 11. & 13. Syl. ver. consuetudo n. 6. Rochi super hoc c. n. 409. A zor tom. 1. lib. 5. cap. 17. q. 6. & cap. 18. q. 6. eamque docui in Th. moral. lib. 1. tract. 4. c. vlt. n. 2. & 6. Prior pars traditi discriminis sumitur ex l. sed & ea 34. ff. de legibus, iuncto tit. C. de praescript. longi temporis: Et habet etiam locum in legibus ecclesiasticis, cum de his nihil peculiariter statutum reperiat. Circa posteriorem verò partem aduerte primò, Sermonem esse de lege ecclesiastica per consuetudinem abroganda, non de ciuili: Nam haec generalis differentia est, quòd iura ciuilia inter praesentes tollantur, cum bona fide contragentium, spatio decennij, iuxta cit. rit. C. de praescript. longi temporis: At verò iura ecclesiastica

ante

ante annos XL. per præscriptionem non tolluntur, c. ad aures 6. cap. auditis 15. de præscript.

Aduerte secundò, sermonem esse de lege recepta, & stabilita: At verò lex non recepta minore tempore tolli potest; saltem non longiore, quàm decennij spatium, prout docui in eod. tract. 4. c. 3. n. 4.

Aduerte tertio, Sermonem esse de abrogatione legis per præscriptionem, seu contrauentionem cum bona fide, temporis diuturnitate continuatam. Sin autem loquamur de abrogatione legis concurrente Principis scientiã, videntis ac tolerantis legem non obseruari, & publicè contra eam agi, ex quo interdum rationalis coniectura capi potest de voluntate eius reuocandi legem, etiam antea receptam; multo que magis si recepta nunquam fuit; tum non potest certum tempus definiti, sed viri prudentis arbitrio relinquatur, consideratã materiã legis, & circumstantiis variis, æstimare, quãnam sit Legislatoris voluntas: ab ea enim pender subsistentia legis. Et hoc bene docet Anton. h. c. n. 17. Suarez lib. 7. de legibus cap. 15. n. 5. At verò, si Princeps absens sit, aut probabiliter nesciat, legem non obseruari, seu contra eam à populo agi, aut, tametsi fortè sciat, non tamen constat, aut ex coniecturis colligi possit, contentum esse, vt lex abrogetur, tum persistendum est in suprã tradita doctrina, requiri decennium, imò XL. annorum spatium ad abrogandam legem canonicam, quæ recepta & stabilita fuerat, prout bene h. c. docet Abb. n. 13. & 14.

Idemque pari ratione dici potest de consuetudine non contra, sed præter legem, etiam minore tempore, quàm decennij, eam stabiliri posse, si satis appareat de voluntate populi operantis, seu frequentantis actum, cum voluntate obligationem inducendi; & scientiã atque consensu Superioris vt obligatio introducat, si populus perse legem introducere non possit, iuxta ea quæ indicat Suarez in cit. cap. 15. n. 8. Sin autem de hoc non satis appareat, amplectenda est communis doctrina, ad introducendum ius consue-

tudinis, decem annos requiri, atque sufficere, prout dixi in priore parte discriminis.

QVÆSTIO PRIMA. Quãnam leges per contrariam consuetudinem abrogari possint? Respondeo; Positis conditionibus, quòd consuetudo irrationabilis non sit, & legitimo tempore præscripta, nullam legem positiuã, seu ecclesiasticam seu ciuilem, excipiendam esse, cum vtroque in iure vniuersim & indistinctè significetur, iuri seu legi positiuæ per consuetudinem derogari posse. Atque ita ex communi docet Rochus super hoc c. n. 212. 351. Suarez cit. lib. 7. cap. 19. At verò legem naturalem, ac diuinam nulla consuetudine aboleri, aut aliquatenus derogari posse, apud Theologos certum est, vt etiam constat ex hoc cap. iun. Gl. ver. iuri naturali, & tradit S. Th. 1. 2. q. 97. a. 3. ad 1. Suarez lib. 2. de legibus cap. 14. De iure gentium, num ei per consuetudinem contrariam derogari possit, disputat Suarez cit. lib. 7. cap. 4. n. 5. & seqq. Sed breuiter dicendum, si sermo sit de iure gentium præceptiuo (iuxta distinctionem quam tradidi lib. 1. Theol. mor. tract. 4. cap. 8. n. 7.) illud per consuetudinem contrariam tolli non posse, prout bene docuit Rochus Curtius super hoc c. n. 445. & seqq. Bartol. in l. de quibus n. 5. ff. de iust. & iure, Azor cit. cap. 17. q. 4. Quæ enim omnibus rectè institutis gentibus, tanquam iusta & rationabilia (haud dubiè ex naturali dictamine rationis) visa sunt, ea humanæ societati vtilia, ac necessaria; & quæ his opposita sunt, noxia cenferi debent, v. g. fœdera, inducias, pacem constitutam non seruare, legatorum immunitatem violare &c. Quare hæc neque per leges expressè constitui, neque consuetudine introduci possunt.

QVÆSTIO SECUNDA. Quo sensu dicitur, quòd consuetudo, vt legem superet & aboleat, rationalis esse debeat; & quãnam irrationabilis consuetudo esse cenferatur? Respondeo ad primum; Quòd populus, aut Communitas, quæ legem directè seu conde-re seu abrogare non potest, nihilominus eam tollere possit per contrariam cõsuetudinem, id prouenit ex assistentia legum cum ciui-

lium, tum canonicarum; quæ longæ consuetudini talem vim tribuerunt: At verò leges non approbant, aut fouent consuetudines, nisi quæ rationabiles, & honestate, vtilitatēq; nixæ sunt: Ergo irrationabiles consuetudines, quippe destitutæ abrogationis auctoritate, aduersus legem præualere non possunt. Rectè autem aduertit hic Abb. num. 6. satis esse ad legis abrogationem, quòd consuetudo contra eam temporis diuturnitate introducta aliquà consideratione vtilis & rationabilis, & alioquin non reprobata sit, licet alià consideratione, ob quam fortasse lex siue canon constitutus est, minus vtilis & rationabilis existat, argum. c. 3. hoc tit. in 6. vbi de hoc agendum.

7 Ad alterum respondeo; Irrationabilis consuetudo censeri debet, quæ iuri naturali diuino, aut gentium, præceptis aduersatur, vel Religioni, pietati, aut bono publico incommodat. Cùm enim quod eiusmodi est, per legem expressam constitui non possit, iuxta c. 2. d. 4. sequitur, quòd neque per consuetudinem introduci queat, vti etiam colligitur ex c. consuetudo 5. d. 1. & ex l. de precatio 9. ff. Ad L. Rhodiam de iactu, in qua habetur, non valere consuetudinem, vt naufragis erepta bona non restituantur.

Pro maiori intellectu aduertendum est primò; Accidere interdum, vt tamen si aliquid, si præcisè ex obiecto suo consideretur, iuri naturali aut rectæ rationi aduersari videatur, per circumstantiam tamen aliquam cohonestetur, ideòque tam lege, quàm consuetudine constitui possit: propterea quòd ex circumstantia adiuncta fiat aliqua mutatio in obiecto. Exempli causa, iuri naturali, gentium, & publicæ vtilitati aduersatur, si res ciuibus propriæ auferantur, aut illata damna non compensentur, ideòque hæc nec lege, nec consuetudine constitui possunt, Nisi circumstantia concurrat, quòd id ad Rempubicam conseruandam necessarium sit. Qua de re Rochus hic n. 448.

Aduertendum secundò, Interdum ex ipso obiecto clarè apparere, quòd consuetudo iuri naturali, aut publicæ vtilitati repugnet, v. g. vt parentes necessaria alimenta filijs de-

negent, aut si in necessitate constituti sint, à filiis non adiuuentur: quia iura eiusmodi naturalia certa & immutabilia sunt. Interdum verò ad maiorem certitudinem, quòd consuetudo irrationabilis sit, habemus declarationem legum aut canonum: ita vt dubitare non liceat: quandoquidem consuetudines, sine legum adminiculo, seu resistens legibus, præualere non possunt, vti supra dictum. Sic consuetudo aduersus ecclesiasticam libertatem vtroque iure, tanquam irrationabilis damnata est, prout ostendit lib. 4. Theol. moral. tract. 9. cap. vlt. num. 1. & tradit Gl. hic ver. rationabilis in fine; Bartol. in cit. l. de quibus, num. 5. Abb. hic num. 5. Rochus super hoc cap. num. 41 5. & seqq. Interdum denique dubitari potest de consuetudine, in sacris canonibus expressè non reprobata, num. ecclesiis damnosa sit, aut ecclesiasticæ disciplinæ eneruans, vel peccandi occasionem præbens, adeòque irrationabilis, necne; tum ad Ordinarios ecclesiæ Prælatos pertinet examinare, num ratio aliqua honestatis, aut necessitatis in ea reperiri queat, saltem ita, vt damnum, si quod ex alia consideratione Ecclesiæ, aut bono publico inferri potest, aliquo modo compensetur. Et hoc sensu rectè docent DD: nominatim Abb. hic num. 5. Rochus n. 462. Henric. Boich num. 1. post Gl. in cap. 1. ver. rationabilia, de constit. in 6. Vtrum consuetudo rationabilis sit, relinquendum esse Iudicis, seu viri boni arbitrio.

Ex hac theoria Innoc. Abb. & alij in c. nulli 5. de rebus eccles. non alien. Anton. in c. non est n. 6. ibid. Francus n. 2, hoc tit. in 6. inferunt, non valere consuetudinem, vt bona ecclesiastica à Prælato liberè alienare cõcessum sit: quia talis consuetudo non potest non eedere in graue detrimentum ecclesiæ; nec apparet, quomodo hoc damnum compensari, & res cohonestari possit.

Simili modo respondi in Theol. mor. lib. 4. tract. 8. cap. 3. num. 7. irrationabilem, & irritam esse consuetudinem, si vniuersim, & respectu omnium, saltem laicorum, introducta alicubi sit, vt sufficiat in Quadragesima ter in hebdomade ieiunare: Quia per

per talem consuetudinem derogatur le-
c-
clesiasticæ antiquissimæ, ex Apostoli
ra-
ditione semper & ubique obseruatæ, & Ec-
clesiæ quàm maximè vtili: vt non appareat,
quam ratione vtilitatis & necessitatis cõ-
honestari queat, ita vt Prælati Ecclesiæ assen-
sentiam ei & valorem dare iuste possint, ac
velint.

QVÆSTIO TERTIA. Vtrum per
consuetudinem obtineri possit, vt Religio-
sis liberè testari concessum sit in casibus, in
quibus priuilegio Papali testandi facultas
dari potest. Afirmat Nauarr. in comment.
2. de Regul. n. 44. Sanchez lib. 7. moral. cap.
8. n. 62. ob regulam Doctorum, quòd quid-
quid priuilegio acquiri potest, idem quo-
que consuetudine, saltem inmemoriali, ex l.
hoc iure 3. §. Ductus aquæ. ff. de aqua quoti-
d. & æstiuæ. Confirmat Sanchez ex eo,
quòd prohibitio testandi sit ex iure positiuo
humano: ergo per consuetudinem abroga-
ri potest. Sed contrarium videtur teneri-
dum, cum Rodriguez tom. 1. regul. qq. q. 69.
art. 2. & alijs plerisque, quos citat Sanchez
cit. loco n. 61. Probatur: Religiosi, nullà con-
suetudine introducere possunt id, quod eor-
um statui, & paupertatis professioni repugnat:
At verò de bonis, pro arbitratu dis-
ponere, siue in vita, siue in casu mortis, Su-
perioris non habità licentiâ, id religioso sta-
tui & paupertatis professioni repugnat: Er-
go &c. Maior est clara, quia supposito vo-
to, seu professione paupertatis, talis obserua-
tio seu consuetudo repugnat religioni, pie-
tati, adeoque naturali iuri; imò verò con-
tradictionem inuoluere videtur, vt manens
Religiosus ea agere licitè possit, quæ statui
& professioni religiosæ contraria sunt, vt
colligitur ex c. cum ad monasterium 6. de
statu monachor. Probatur minor, quia in
hoc consistit proprietas, quam Religiosi per
paupertatis votum à se abdicarunt, quòd
sit libera & independens à Superiore de bo-
nis temporalibus pretio æstimabilibus dis-
ponendi facultas, prout ex communi do-
ctrina explicauit lib. 4. Theol. moral. tract. 5.
cap. 7. n. 1. Ergo &c. Potest autem Superior
Religioso licentiam dare disponendi de bo-

nis, seu particulatim; seu etiam per genera-
le indultum, aut legem, quâ ratione Religio-
sis beneficij ecclesiastici administrationem
gerentibus ipsâ lege cõcessum est, vt de fru-
ctibus eius pro sua sustentatione, & in cau-
sas pias tempore administrationis suæ libe-
rè disponere possint, prout ex communi do-
cui in cit. c. 7. q. 5. At verò stante hoc, quòd
Superior videl. Rom. Pontifex nec particu-
lariter dispensando, nec per vniuersalem li-
centiam, aut legem (qualis nulla extat) Re-
ligiosis concessit, vt de bonis testari, seu mor-
tis causâ disponere liceat, non video, quâ
ratione id consuetudine acquirere possint.
Præterquam quòd ea etiam irrationabilis,
& statui eorum minimè conueniens esset:
Quamobrem etiam Nauarr. cit. loco dixit,
credere se, nullibi gentium esse vllis Religio-
sis eiusmodi testandi consuetudinem. Ad
argum. pro priore sententiâ allatum facilis
est responsio; Falsam esse regulam, si non sit
capacitas in subiecto: At verò Religiosus
incapax est de bonis disponendi inter viuos,
aut mortis causâ, nisi à Superiore licentiam,
aut concessionem acceperit: Fit autem ca-
pax per concessionem seu datam licentiam,
vt paulò antè dixi, & vniuersim explicauit
in c. quanto 4. hoc tit. Ad Confirmatio-
nem, dico; supposito professionis voto, pro-
hibitionem ne Religiosi testari possint, nõ
ex solo iure positiuo prouenire, sed ex na-
turali & diuino.

QVÆSTIO QVARTA. Quo sensu in
hoc c. dicatur, quòd consuetudo, vt legem
vincat & abroget, debeat esse legitimè præ-
scripta. Respondeo, sensum esse, quòd con-
suetudo, si aduersus legem positiuam, vt præ-
scripta, siue eam abroget, debeat
esse completa per præscriptionem; id est, vt
tanto tempore, cum bona fide, continuata
fuerit, quantum iura ad legitimam præscrip-
tionem requirunt. Quòd si verò propriè
loquendum sit, consuetudo non præscribitur,
sed per eam, si legitima requisita habeat,
præscribitur aduersus legem.

Obiectionis causâ afferri potest l. 2. C.
Quæ sit longa consuetudo: *Consuetudinis,*
vsq; longani non vllis auctoritas est: ve-

Bb 3 rum

rūm non vsque adeò sui valitura momento, vt aut rationem vincat aut legem. Variæ sunt explicationes. Ea expeditissima & vera, quæ & ex hoc c. colligitur; vt consuetudo longa contra legem præualeat, duo esse necessaria; videl. vt sit rationalis; atque legis adminiculum siue afsistentiam habeat. Quemadmodum enim aliæ præscriptiones, ita & hæc præscriptio consuetudinis populi seu subditorum aduersus legem, ex voluntate seu concessione Legislatorum seu Principum vigorem accipit, ijſque resistantibus procedere non potest. Quo ipso etiam sensu consuetudo, quæ sacris canonibus inimica est, siue cui sacri canones resistunt, pro irrita habetur, c. quanto 4. c. cum venerabilis 7. hoc tit.

10 QVÆSTIO QVINTA. Vtrūm consuetudo, ob errorem seu ignorantiam legis, introduci possit: Respondendum est negatiuè cum Gl. hic communiter recepta ver. legitimè præscripta, Gl. in c. frustra 7. d. 8. Doctoribus, quos allegat & sequitur Suarez lib. 7. de legibus cap. 12. n. 2. Probatur & explicatur: Siue loquamur de consuetudine præter legem, quam supra appellauimus noui iuris constitutiua: ad illam necessarium est, vt populus siue Communitas voluntatem habeat nouæ obligationis introducendæ; consequenter, si ex errore siue ignorantia circa legem procedat, quia videl. ideo actum frequentat, quod falso existimet, se lege latâ ad eum obligari; aut ideo ab actu aliquo v. g. frumenti ex prouincia euectione abstinet, quia falso existimat, per legem prohibitum esse: tum nõ habet voluntatem nouæ obligationis introducendæ; quia error circa causam finalem & principalem agendi, tollit cõsensum, iuxta l. errantis 9. C. de iuris & facti ignorantia, & explicauimus in lib. 3. Theol. moral. tr. 4. cap. 6. assert. 3. Quemadmodum in simili docent DD. quos allegauimus lib. 4. Theol. mor. tr. 5. cap. 5. n. 9. Quod religionem inualidè professus, etiam si longo tempore actus Professorum exerceat, existimans se obligari, quia professio valida fuerit, nunquam eam ratificet: cum enim errantis non sit volun-

tas; seu voluntas non feratur in incognitum, non potest quis velle ratificare, seu validum reddere, quod nescit esse irritum.

Siue loquamur de consuetudine contra legem, quam supra vocauimus abrogatoriam legis, ad eam necessarium est, vt populus seu Communitas sciat legem latam esse: sin autem contra legem existimat, hunc esse legis intellectum: tunc legem non abrogat; cum nõ habeat voluntatem agendi contra legem; sed ideo contra eam operetur, quia existimat operationem esse consentaneam legi, cum non sit: Errantis autem non est voluntas, cit. l. 9. & l. si per errorem 15. ff. de iurisd. omn. iudicum, ibi, *cum non consentiant, qui errant*, Ita inter alios docet Bartol. in l. 1. n. 21. C. Quæ sit longa consuetudo, & videri possunt, quæ docui in c. cum dilectus 8. hoc tit.

Sed obijcitur l. 38. ff. de legibus, vbi habetur: *Quod non ratione introductum est, sed errore primū, deinde consuetudine obtentum, in alijs similibus non obrinet*. Variæ sunt explicationes, vti videre licet apud Suarez cit. cap. 12. Arbitror, sermonem ibi esse de consuetudine abrogatoria legis, seu bonâ fide contra legem per temporis diurnitatem præscripta: eam ad alios similes casus extendendam non esse; cum hæc sit generalis regula, quod præscriptio non extenditur à casu ad casum. Dicitur autem nõ ratione, id est, non consultò, sed errore primū inchoatum, & longo deinde vsu obtentum; quia ad omnem vsucapionem, præscriptionemue, quâ ius acquiritur, opus est, vt vsucapientes existiment, se ius agendi habere, cum non habeant, ideòque in errore aliquo versentur, siue non consultò ius alienum vsurpent. In qua quidem consuetudinis præscriptione, difficile est dicere, quomodo primi legis latæ transgressores eam inchoare potuerint, ob fidei bonæ defectum: Sed posteriores, dum vident ab antecessoribus legem non obseruatam, seu contra eam absq; contradictione actū, existimare possunt, habuisse illos iustam id agendi causam, seu quia moribus eorum & vtilitati publicæ nõ con-

gruc.

gruebat, seu quia à Legislatore dispensationem, liberationemque acceperunt. Videri possunt, quæ docui lib. 1. Theol. moral. tr. 4. cap. 3. n. 4. & c. vlt. n. 15.

Ex dictis defedi potest doctrina Iuristarum, quam cit. c. 12. n. 4. refert Suarez; Si error sit facti & quasi materialis, non posse consuetudinem iuris introduci; secus si error sit iuris, seu circa obligationem; adeoq; quasi formalis. Verum enim est, si populus seu Communitas circa legem erret, existimans latam esse, cum lata non sit; aut non latam esse, cum lata sit; ex hoc errore consuetudinem introductam, vires non acquirere: secus verò est, si populus sciens legem latam, aut non latam esse, erret autem circa obligationem: siue quia actum aliquem publice exercet, ac frequentat, non tanquam ex libera voluntate (per eiusmodi enim voluntarios actus nunquam introducitur ius consuetudinis) sed quasi ex obligatione; cum tamen initio, siue in primordio introductionis, nulla subest: siue quia contra legem, vigorem suum habentem, operatur bonâ fide existimans, se eâ non obligari, vti supra explicatum.

CAPITVLVM I. eod. Tit.
in 6.

Consuetudinîs.

PARAPHRASIS.

Consuetudo, quantumuis immemoralis asferatur, (vt canonicus in ecclesia sua, vnâ cum præbenda canonicali, duas dignitates, aut duos personatus; aut duo officia siue administrationes, vel dignitatem & personatum, dignitatem seu personatum & officium, absque Sedis Apostolicæ dispensatione obtineat) tanquam corruptela à Bonifac. VIII. Papa reprobatur: cum sit sacris canonibus inimica, & ab ambitionis radice procedat. Quare, licet iuramento firmata sit, obseruanda non est; quia iuramentum non est vinculum iniquitatis. Statuitque Pontifex, vt in posterum nulli liceat, ni vnâ dignitatem, personatum, aut administrationem vel offi-

cium perpetuum (cum vix vnum dignè quis adimplere possit) vnâ cum præbenda, absque Sedis Apostolicæ dispensatione, in eadem ecclesia obtinere, aut obtenta retinere: Quòd si secus factum fuerit, irritum censi debet.

SUMMARIVM.

1. Dignitas, personatus, & officium quid sint, & in quo differant.
2. Consuetudo à sacris canonibus reprobata vires acquirere nunquam potest, etiamsi iurata sit.
3. Talis est, vt vnus in eadem ecclesia dignitates, personatus, aut officia obtineat vnâ cum præbenda.
4. Potest tamen id fieri per Sedis Apostolicæ dispensationem.
5. Inualida est autem dispensatio, si obreptio aliqua ex parte impetrantis intercesserit. Si nulla obreptio intercesserit, illicita nihilominus erit, si Pontifex sine iusta ratione necessitatis vel utilitatis dispenserit, peccabitque Pontifex ita dispensando, & is, qui dispensationem petit, eaque vitur.
6. Valida est consuetudo, statutum, aut Episcopi dispensatio, vt vnus in eadem ecclesia cum canonicali præbenda dignitatem, personatum, aut officium obtineat, v. g. idem sit Præpositus & Canonicus.
7. Et tali duplices distributiones quotidiana, duo item suffragia in electione competunt; nisi ecclesiarum consuetudo contrarium teneat, aut dignitati v. g. Archidiacono aut Officiali principali per se non competat suffragium.

NOTANDVM I. Dignitas, personatus, & officium interdum pro diuersis accipiuntur, vti hic apparet, & explicat Ioan. Andr. hic, Axor tom. 2. lib. 3. cap. 13. q. 5. Rodriq. tom. 1. reg. qq. q. 23. a. 9. quòd dignitas sit præeminètia in ecclesia cum iurisdictione seu administratione, vt Prælatura, & apud nos Decanatus ecclesiæ Cathedralis. Personatus sit præeminètia in ecclesia absq; iurisdictione.

dictione, ut apud nos est Præpositura in ecclesijs secularibus, & Definitores regulares, ait Rodriq. censeri possunt personatum habere. Officium (simplex intellige) est administratio aliqua, sine præ eminentia, & iurisdictione externi fori, v.g. officium Custodis, Thesaurarii, quippe qui ratione officij alios canonicos non antecedunt. Interdum verò dignitas & personatus pro eisdem accipiuntur, uti videre licet in c. cum M. 8. de Constit. & c. cum olim 6. hoc tit. in antiq. Præpositura quoque officium appellatur, (sed non simplex) in c. dudum n. 22. de elect. Archidiaconatus quoque, uti videre est tit. 23. lib. 1. decret. de offic. Archidiaconi. Dixi de hac re in mor. Theol. lib. 4. fr. 2. cap. 4. n. 4. §. Alia verò.

- 2 NOTANDUM II. Consuetudo, quæ ut ecclesijs damnosa, & morum corruptela, à sacris canonibus reprobata est, vires acquirere nunquam potest, etiam si iurata sit: quia iuramentum non est vinculum iniquitatis, c. quanto 18. de iureiur. Talis hic censetur esse consuetudo, ut aliquis in eadem ecclesia, vna cum præbenda, duas dignitates, personatus, aut officia obtineat: quia id ambitionem & cupiditatem nutrit, præbet occasionem negligendi rerum ecclesiasticarum administrationem, ideòque ecclesijs damnosa est. Talis quoque est consuetudo, ut Episcopus alium episcopatum, vel Prælatum aliam Prælaturam acceptet, aut suo episcopatu vel Prælaturâ relicta ad aliam propriâ auctoritate se transferat, iuxta c. cum venerabilis 7. hoc tit. in antiq. Esset enim hæc consuetudo ecclesijs noxia, sacris canonibus, & institutioni muneris episcopalis aut pastoralis, contraria: quandoquidem Prælatum, præsertim Episcopum, veluti spirituale cum ecclesia sua matrimonium contrahit, c. 2. de translat. episcopi.

Obijecit: Si irrationabile, ecclesiæ damnosum, & sacris canonibus inimicum est, quòd vnus in eadem ecclesia duas dignitates, duos personatus obtineat, tum ne quidè per Sedis Apostolicæ dispensationem id fieri poterit, cuius contrarium dicitur in textu huius c. Similiter si ecclesijs damnosum

est, atque institutioni primæ episcopalis seu pastoralis officij repugnans, quòd vnus duos, pluresve episcopatus, aut prælaturas retineat, cum valde felix sit ille censendus, inquit Concil. Trid. sess. 7. c. 2. de reform. cni vnam ecclesiam bene & fructuosè, & cum animarum salute, regere contigerit, sequi inde videtur, quòd neque Papa id permittere aut decernere possit. Resp. negando, id esse consequens. Licet enim statutum, seu improducta consuetudo, ut tale quid ordinariè fiat, aut fieri possit, non possit non esse ecclesijs & saluti animarum noxia, adeòque reprobata: non tamen ita reprobata, aut noxia est Roman. Pontificis dispensatio pro hac, aut alia vice; cum ea ob peculiare circumstantias cohongtari, & utilis esse possit. Simili ratione, aiunt DD. apud Rochem ia c. vlt. de consuet. n. 190. non valere statutum aut consuetudinem, ut iniusti homicidæ, aut latrones, si pecuniariam aliquam mulctam soluerint, liberi pronuncientur: Esset enim Reipubl. noxia, & delinquendi, iniuriæque inferendi fomitem ministraret. Et tamen Princeps, siue is qui Reipubl. præest, in certo casu vitam Reo condonare, aut mortis supplicium in pecuniariam mulctam commutare non prohibetur.

Porrò si Pontifex sine iusta ratione utilitatis seu necessitatis, super huiusmodi beneficiorum pluralitate, contra sacrorum canonum instituta, dispenset, refert, vtrum obreptio aliqua ex parte impetrantis acciderit, necne: Si prius, irrita est dispensationis gratia, Quamobrem Concil. Trident. præcipit sess. 7. cap. 5. de reform. ut Ordinarij locorum quoscunque plura curata, aut alia incompatibilia beneficia ecclesiastica obtinentes, dispensationes suas exhiberi districte compellant. Sin posterius, valida quidem est dispensatio, argum. c. 2. de præbend. in 6. peccat tamen Pontifex ita dispensando; sed & is, qui dispensationem petit, eaque vitatur: Neque in conscientia tutus est, beneficiorum pluralitatem retinendo, maxime si eorum fructus abundantes inutiliter consumere, atque in ecclesiæ utilitatem non multa agere pergat. Sant enimvero aliquis

aliqui, imò, (vti sancta Trident. Synodus sefs. 4. cap. 17. de reform. ait) *multi, qui improbe cupiditatis affectu, se ipsos, non Deum decipiunt*, plures diuersarum ecclesiarum personatus, aliãue beneficia, cum fructuum ecclesiasticorum abundantia obtinent, ac retinent; indèque orij, deliciarum, ac luxus, non raro scandali occasionem accipiunt, ecclesiæ autem, saluti animarum, atque pietati & Religioni augendæ parùm inferuiunt, nonnunquam magis incommo- dant. Hi in conscientia tuti non sunt, sed neque Ecclesiarum Prælati, nisi eiusmodi abusus, cum se occasio obtulerit, tollere aggrediantur.

6. NOTANDUM III. Valida est ecclesiæ alicuius consuetudo, aut statutum, sicuti & Episcopi dispensatio, vt vnus in eadem ecclesia, cum canonicali præbenda, dignitatem, personatum, aut officium obtineat, v. g. idem sit Præpositus & Canonicus. Ita Gl. hic ver. nisi vnicum, Anton. de Butrio n. 4. & seqq. Philipp. Francus n. 7. & sumitur ex c. eam te 7. de rescriptis, vbi Archidiaconus erat etiam Canonicus, & ex hoc c. per sensum contrarium: Cum enim Papa dicat, duas dignitates vel officia à Canonicis in eadem ecclesia obtineri non posse, absque Papali dispensatione, satis indicat, vnã dignitatem, vel vnũ officium cum canonicali præbenda, absque Papæ dispensatione, haberi posse; videl. vigore consuetudinis, aut statuti, vel dispensationis episcopalis, prout etiam tradidit Gl. in Clem. vlt. in fine, post Innoc. quòd in duobus canonicis eiusdem ecclesiæ non possit Episcopus dispensare, licet dispensare possit in canonia & personatu, vel officio.

Hinc regulam tradit cit. Gl. fia. Dominic. & Francus hic n. 7. Ant. n. 5. quòd in eadem ecclesia, absque Papali dispensatione, nõ possit quis esse triplex: sed neque possit esse aliquis duplex in beneficiis vniformibus, v. g. habere duos canonicatus in eadem ecclesia; Et ne quidem per modum connexionis, vt iidem DD. notant, ex c. literas 9. de præb. Atque ideo canones magis abhorrent à duobus beneficiis vniformibus in eadem ecclesia, quàm à duobus curatis in ecclesiis diuersis. Vti colligitur ex c. super eo 6. de præb. in 6.

& docui lib. 4. Th. moral. tr. 2. cap. 8. num. 5.

QVÆSTIO est; Si quis cum canonicali præbenda dignitatem aut personatum obtineat, an ei duplices distributiones quotidianæ debeantur; duo item suffragia in electione competant, videl. quatenus Canonicus est, & Præpositus? Responsio est affirmatiua, ex communiore & probabiliore sententia, Innoc. in c. cum olim, de sent. & re iudic. ibid. Ioan. Andr. n. 8. Abb. n. 6. Probi hic n. 7. Quia 7 nihil prohibet, diuersa iura in eadem persona concurrere, sicut colligitur ex l. tutorem 21. ff. de his quæ vt indignis &c. vbi ex Bartolo refertur, quando plura iura concurrunt in persona vnus, perinde est ac si concurrant in personis diuersorum. Excipe primò: Nisi ecclesiarum consuetudo contrarium teneat, quæ sanè, inquit Ioan. Andr. æquissima videtur, vt singuli vnã tantum vocem habeant, sicuti & vnũ os, vnũque caput.

Excipe secundò: Si dignitati v. g. Archidiacono, aut Officiali principali per se non competat suffragium in Capitulo, tum propter adeptionem canonicatus vnicum, non duo suffragia habiturum esse, satis constat. Et similia dici debent de quotidianis distributionibus.

CAPITVLVM II.

Non putamus.

PARAPHRASIS.

Bonifacius VIII. Papa hic respondet; Non arbitrari se, consuetudinem, quantocumque tempore de facto fuerit obseruata, rationi consonam esse, vt ab Officiali Episcopi ad eundem Episcopum appelletur, cum idem sit vtriusque auditorium, adeoque appellatio ab eodem ad eundem interposita videretur.

SUMMARIVM.

1. Consuetudo, quæ est contra substantiam rei, de iure impossibilis & irrationabilis iudicari debet.

Cc

2. Vnde

2. *Vnde repugnat à Vicario Generali ad Episcopum appellari.*
3. *In particulari tamen casu aliquo recusari potest, & ab eo supplicari Episcopo.*
4. *De nullitate sententia lata à Vicario agi potest coram Episcopo, aut de restitutione in integrum.*
5. *Vicarius Generalis si quid ex commissione officij sui canonicè egit, Episcopus reuocare, aut impugnare non potest.*

NOTANDVM Vn. Consuetudo, quæ est contra substantiam rei, de iure impossibilis, atque irrationabilis iudicari debet: Et ideo non valet consuetudo, etiam immemorialis, vt à Vicario Generali ad Episcopum appelletur. Ita sumitur ex textu huius cap. & tradit Gl. recepta hinc in princ. Dominici. & Francus n. 7. Petr. Rauenn. de consuet. n. 107. Etenim ratio, ac veluti substantia appellationis in eo consistit, quod sit ad alium, eumque maiorem Iudicem prouocatio, l. l. §. Si quis, ff. de appellat. c. placuit 25. causa 2. q. 6. Episcopus autem, eiusque generalis Vicarius seu Officialis principalis vnum idemque consistorium habent, vti hinc dicitur: Ergo repugnat, ab Officiali ad Episcopum appellari.

Simili ratione dixi in cap. vlt. q. 3. hoc tit. non posse Religiosis per consuetudinem acquiri testandi facultatem, quia id esset contra substantiam professionis & status religiosi. Potest verò per consuetudinem introduci, vt ad testamentum sufficiant testes pauciores, quàm septem: quia numerus iste testium, si rectè attendimus, non pertinet ad substantiam testamèti secundum se, seu spectatà eius naturà, vt constat ex cap. cum esses 10. de testam. sed prouenit ex iure positiuo, decernente irritum esse testamentum, sine ea solemnitate, quæ proinde per consuetudinem præscriptam tolli potest, prout bene explicat Rochus super cap. vlt. de consuet. n. 232. Videri possunt, quæ dicam in c. seq.

3. Porro, licet à Vicario generali ad Episcopum appellari nequeat, attamen in particulari aliquo casu, tanquam suspectus parti litiganti, recusari potest, c. si contra 4. de off. deleg. in 6. Deinde, propter grauamen illatum

à Vicario generali supplicari potest Episcopo, vti docet Ioan. Andr. in c. Romana col. 1. ibid. Ioan. Monachus n. 3. de appellat. in 6. Nam reiecta appellandi facultate, conceditur saltem querelæ seu supplicationis remedium, prout constat ex l. si quis 5. iun. Gl. & seq. Authent. C. de precibus Imperatori offerendis, vbi habetur, licet à sententia Præfetti Prætorio appellari non potuerit, potuisse tamen intra dies decem supplicari ad Imperatorem. Denique de nullitate sententiæ latæ à Vicario agi potest coram Episcopo, aut de restitutione in integrum, prout videre licet apud Francum hinc n. 10. Marantam in speculo aureo, siue de ordine iudic. p. 6. q. 5. princ. reg. 2. n. 371.

Neque obstat his, quod censetur esse substantialiter idem tribunal seu consistorium Episcopi & Vicarij eius: nihilominus enim differt iurisdicctio huius à iurisdicctione Episcopi accidentaliter, tanquam ab ea dependens; ideoque firmior est in Episcopo, quàm in Vicario, sicuti aqua potentior est in fonte, quàm in riuulo, prout cit. loco Ioan. Monachus annotauit, Vbi admonet, quod Episcopus prohibere possit Vicario suo, ne iudicet, cum omnis eius potestas ab ipso dependeat: Veruntamen si Vicarius quippiam ex commissione officij sui canonicè egit, Episcopus reuocare, aut impugnare non potest, prout tradit Rebuffus in praxi beneficij de Vicario Episcopi, n. 40. Azor. tom. 2. lib. 3. cap. 43. quæst. 6.

Notauit verò Gl. hinc ver. Officiali, sermonem duntaxat esse de Officiali, seu Vicario generali, Quia secus dicendum de Vicario Episcopi in certa parte diocesis, aut in causa speciali, prout hinc Anton. notauit, & Maranta in speculo aureo, cit. reg. 2. n. 370. Nam ab his appellari potest ad Episcopum; quia non eandem cum ipso, adeoque ordinariam, sed delegatam iurisdicctionem habere censetur. In quibusdam tamen apud nos ecclesijs præter Officialem principalem seu generalem Vicarium, est quidam Officialis minus principalis, cui certa causarum genera in Consistorio episcopali commissa sunt: ita vt ab eo permillum non sit ad Episcopum appellare.

CAPITVLVM III.

Non est.

PARAPHRASIS.

Non debet reprobari consuetudo, si alicubi canonicè præscripta sit, quòd Episcopus in inquirendis, ac puniendis subditorum criminibus Capituli sui consensum requirere non teneatur.

SUMMARIUM.

1. *Etsi Episcopus, aliine Prælati negotia quadam cum consilio aut consensu Capituli expedire debeant, contrarium tamen per consuetudinem legitimè præscriptam introduci potest; excipitur libera alienatio rerum ecclesiasticarum.*
2. *Vt autem canonicè Episcopus præscribat in talibus, requiritur præter annos XL. & bonam fidem titulus coloratus, seu præsumptus, vel sine titulo tempus immemorabile.*
3. *Per consuetudinem, si irrationabilis non sit, & legitimè præscripta, tolli potest solemnitas, qua ex iuris positivi constitutione ad actus alicuius valorem necessarius est.*

NOTANDVM I. Tametsi, spectato communi iure, Episcopus in inquirendis ac puniendis subditorum criminibus, Cathedralis Capituli consilium adhibere teneatur, cap. 1. de excessibus Prælatorum, tamen per consuetudinem legitimè præscriptam contrarium introduci potest.

Adde, idem quoque sentiendum de aliis negotiis, quæ secundum iura cum consilio, aut consensu Capituli expediri debent, quòd consuetudine præscripta Episcopus, aliùsue Prælati acquirere possit, vt solus expediat, c. ea noscitur. 6. hoc tit.

Excipiendum tamen, quòd Episcopus, aliùsue Prælati rerum ecclesiasticarum liberam alienationem consuetudine obtinere nequeat, prout docet Gl. recepta in Clem. 2,

ver. consentiente, in fine, de rebus eccles. non alien. & dixi de hoc supra in c. vlt. hoc tit.

Deinde excipiunt aliqui negotia ardua, cuiusmodi est v. g. depositio Abbatis, aut Præpositi subiecti Episcopo: talia existimant, nulla consuetudine obstante, expedienda necessariò esse cum Capituli consilio. Ita Ioan. Monachus hîc, & Anton. n. 7. Sed contrarium magis placet, quod hîc tradunt Ioan. Andr. Probus, & alij. Nam lex sue canon generaliter positus, generaliter accipi debet, si nulla restringendi necessitas adfit, l. de pretio 10. ff. de Public. in rem actione, c. solitæ 6. de maior. & obed. Canon autem iste sine distinctione, adeòque generatim in hoc genere approbat consuetudinem canonicè præscriptam: neque adest restringendi necessitas: cum fieri possit, vt ob circumstantias locorum, personarum &c. æquè vtile, aut fortè vtilius ecclesiæ esse videatur, si Episcopus cum aliorum sapientium consilio negotia, etiam ardua, solus expediat: quàm si à Capituli requirendo consilio dependens, facilem & expeditum finem imponere non possit.

Obiter hîc notari potest discrimen inter leges, seu canones vniuersales: Aliquæ enim ita Reipubl. Christianæ vtilis, bonisque rationibus constitutæ sunt, vt tamen oppositum earum, ob alias rationes considerationis sue, etiam vtile & rationabile videri possit: imò etiam interdum vtilius pro temporum, locorum aut personarum qualitate. Et hæc leges, siue canones per consuetudinem abrogari possunt, vt hîc apparet & in c. vlt. hoc tit. in antiq. Aliæ verò sunt leges, præsertim canonicæ, quæ ita rationabiles & vtilis Ecclesiæ sunt, vt oppositum earum, absolute loquendo, non nisi damnosum, noxium, adeòque irrationabile censeri possit, vti colligitur ex ijs. quæ docui in c. vlt. hoc tit.

QVÆRITVR. Quidnam in casu huius c. requiratur, vt Episcopus contra Capitulum canonicè præscripsisse censendus sit? Respondet cum Gl. hîc ver. canonicè: Requiritur tempus annorum XL. cum bona fide, & titulo colorato, seu præsumpto: sine titulo autem, opus esse tempore immemorabili. Sumitur hæc doctrina ex c. 1. de præscript. in 6. vbi habetur,

betur, si ius commune præscribenti resistat, consequenter assistat ei, contra quæ præscribitur, præter annos XL. & bonam fidem, opus esse titulo; vel, si titulus nullus sit, tempus immemoriale, quippe quod instar tituli est, si capacitas sit in usufructu: Atque in isto casu ius commune resistit Episcopo, assistit verò Capitulo, quando prohibet, ne Prælatas negotia ecclesiæ sine Capituli consilio administrat: Ergo ad præscribendum contra Capitulum præter bonam fidem XL. anni cum titulo, aut sine titulo tempus immemoriale requiritur.

3 NOTANDUM II. Per consuetudinem, si irrationabilis non sit, & legitime præscripta, tolli potest solemnitas, quæ ex iuris positivi constitutione ad actus alicuius valorem necessarius est. Ita sumitur ex hoc c. & indicat Gl. fin. hinc. Nam sacri canones adeo postulant in tractandis negotiis Capituli consilium ab Episcopo aut simili Prælato requiri, ut sine eo acta irrita sint, cap. noui 4. c. quanto 5. de his quæ fiunt à Prælati & c. Quia tamen hæc conditio siue solemnitas non est actui, qui geritur, secundum se siue ex naturâ rei substantialis, (eò quòd solus Episcopus auctoritate suâ actum expedit, v. g. sententiam contra delinquentem proferat) ideo per contrariam consuetudinem tolli potest; sicuti in præc. cap. dixi de requisito numero testium in vltimis voluntatibus.

Objicitur primò, Vel Episcopus scit, Capituli consilium de iure requirendum esse, vel nescit: Si prius, bonam fidem non habet, ideoque præscribere non potest: Si posterius, itidem præscribere non potest, quia error facti & non iuris in usufructuibus prodest, l. iuris ignorantia 4. ff. de iuris & facti ignorantia.

Objicitur secundò, Usufructus, siue præscriptio non potest introduci per actus nullos, siue irritos, sicuti docui in c. quanto 4. hoc tit. in antiq. Sed negotia acta, v. g. latæ sententiæ ab Episcopo, non requisito Capituli consilio, irrita censentur, sicuti supra dixi: Ergo non potest per eos conualescere consuetudo, tametsi adsit bona fides, & c.

Respondetur ad 1. Eo argumento ostendi, quòd primus Episcopus contra Capitulum

præscriptionem inchoare non potuerit; nisi titulum coloratum habuerit, videl. Pontificiam concessionem, cui obreptio, aliudue vitium ab Episcopo ignoratum inerat. At verò successores Episcopi, videntes ab antecessore vno aut pluribus talem consuetudinem absque contradictione obseruatam fuisse, credere potuerunt, eos iustam causam, titulumque habuisse, negotia Ecclesiæ ita tractandi, & ita contra Capitulum per tempus immemoriale præscribere potuisse, tametsi nullus titulus coloratus, seu præsumptus allegari posset. Ita docuit Archidiaconus hic, quem immeritò Ioan. Andr. circa Gl. 3. refutat.

Ad 2. respondetur, Maiorem veram esse, si actus omnimodè irriti sint, prout accidere solet, si desit quippiam pertinens ad essentiam, siue substantiam actus intrinsecam; aut si inhabilitas sit ex parte agentis, quia sine agendi potentia, impossibile est actum validum prodire: Non item veram esse, si actus irritus sit, non omnimodè, sed ciuili tantum consideratione, non autem naturali. Hoc modo validus est contractus à pupillo usum rationis habente, institutus sine tutoris auctoritate; Item testamentum absque testium legitimo numero, prout docui lib. 1. Theol. moral. tract. 4. cap. 1. c. n. 6. Atque hoc posteriore modo irrita censi debent, quæ à Prælato sine Capituli consilio, aut simili à iure extrinseca seu accidentali requisita conditione acta sunt, prout docui in eod. cap. 16. in fine.

CAPITVLVM VLT.

Cum in tua.

PARAPHRASIS.

Pontifex mandauerat prouideri Titio præbendam proximè vacaturam in ecclesia N. constituto executore Caio. Cùm autem vacaret præbenda, & executor procedere vellet ad conferendum, obiecerunt Canonici, in ea ecclesia consuetudinem esse, ut antiquiores vacantem præbendam optare possint, id est, suâ præbendam.

bendâ relicta, eam acceptare: quo iure gradatim fruebantur, ita vt si primus eam nollet, ius optandi ad sequentem pertineret, & sic deinceps. Hoc intellecto, respondet Bonif. VIII. Papa, Canonicos, non obstante mandato suo, posse iuxta eam consuetudinem, optare præbendam vacantem: Titio verò, pro quo scriptum erat, conferendam esse præbendam, quæ post Canonicorum optiones remanserit, dummodò ea priori impetranti debita non sit. Excipiuntur tamen ab hac optandi potestate præbendæ eæ, quæ apud Sedem Apostolicam vacant, si de ijs Pontifex prouisionem faciat. Præterea, ne præcepta eius consuetudinis, mandata Sedis Apostolicæ de prouidendo nimium differantur, ideo optare volentibus xx. dierum spatium præfigitur; quibus elapsis executor, non obstante dictâ consuetudine, ad executionem mandati procedere debet.

SUMMARIUM.

1. *Stante consuetudine optandi, potest Canonicus vacantem præbendam sine ulla collatione optare & accipere.*
 2. *Ad hanc autem consuetudinem optandi requiritur, & sufficit tempus decem annorum.*
 3. *Regentur nonnæ consuetudines circa præbendas, & ubi locus optioni sit, docetur.*
 4. *Optio quando locum habere possit in beneficijs vacantibus causâ permutationis.*
 5. *In materia libera voluntatis per non usum facultatis non amittitur facultas, secus est, si ius agendi alteri onerosum, vel cum eius præiudicio coniunctum sit, tunc enim per non usum, saltem xxx. annorum ius tale extinguitur.*
- Vnde Canonici longo tempore abstinentes ab optando, optandi occasione oblata, per se consuetudinem optandi non amittunt.*
6. *Introducta consuetudo optandi præben-*

das extendi non debet ad eas, quæ in Curia Romana vacant, idem est de beneficijs Pontifici reservatis.

NOTANDUM I. In quibusdam ecclesijs præbendæ canonicales æquales non sunt, sed aliæ alijs maiores seu meliores. Ita notat Gl. hîc ver. meliores, Anton. n. 2. Philipp. Francus n. 2.

NOTANDUM II. Equum est, vt clerici antiquiores, seu qui ecclesiæ longiore tempore ministrârunt, maiore honore afficiantur. Ita notauit Gl. hîc ver. antiquiores, allegato c. statumimus 8. d. 61. vbi Gl. ver. noui, ait, *Seniores in ecclesia semper præponendi sunt iunioribus in electione, in responsione, in subscriptione.* Consentit c. dudum 22. de elect.

NOTANDUM III. Tametsi beneficium ecclesiasticum non possit licitè sine canonica institutione obtineri, reg. 1. in 6. Et nemo præbendam, nullo canonice conferente, à se ipso accipere possit, c. vlt. de Institut. Stante tamen consuetudine optandi, potest Canonicus vacantem præbendam, sine vlla alia collatione, optare & accipere, prout hîc Ioann. Andr. notat n. 2. Anton. n. 6. Francus n. 6. Rationem dant, quia non mutatur ius spiritualis tituli, siue canonici; adeoque opus non est collatione, aut institutione: sed vigore tituli canonicalis, & ecclesiæ consuetudinis, deseritur pristina præbenda, & capitur noua, consistens in temporalitate, videl. alijs agris, vineis, domo.

Exinde Rota Roman. decis. 5. de concess. præbendæ. Francus hîc n. 6. Rochus tract. de consuet. n. 286. colligunt, quòd existens in excommunicatione præbendam optare possit; quia non acquiritur nouus beneficij titulus. Quam doctrinam (quæ vera est secundum casum huius c.) oppugnat Addit. 2. ad Rotæ decis. eodémque inclinat Couarr. lib. 3. resol. cap. 16. n. 4. Suar. de conf. disp. 13. sect. 15. n. 16. quòd optio ab excommunicato validè & cum effectu fieri non possit; sed tantùm vt profit ei quoad declarationem voluntatis. Quemadmodum id accidit in excommunicato, si beneficium ipsi

in absentia ante contractam excommunicationem collatum sit; non enim efficiet acceptatio, ut ius & quasi dominium beneficij illi acquiratur, secundum c. si tibi absentis, 17. de præbendis in 6. sed solum declarabit eius voluntatem, quæ si reuocata non sit, sed virtualiter maneat, prodesse poterit, ut post absolutionem ab excommunicatione, eius vigore beneficium acquisitum censeri debeat: Cæterum si, qui in excommunicatione acceptauit, ante absolutionem moriatur, rectè ait Suarez n. 17. in fine, beneficium non vacaturum per mortem eius; cum beneficium verè ipsi nunquam acquisitum fuerit. Hæc dicta de acceptatione beneficij vera sunt; quid autem de optione sentiendum, dicitur mox in quæst. prima.

NOTANDUM IV. Papa per rescriptum gratiæ non censetur derogare laudabili consuetudini ecclesiæ, nisi exprimat. Ita sumitur ex textu, & notat Ant. n. 3. & colligitur etiam ex c. 1. de Constit. in 6. & c. constitutus 19. de rescript. ybi id docui.

QUÆSTIO PRIMA. Quantum temporis requiratur ad eiusmodi consuetudinem introducendam? Resp. cum Gl. hic ver. consuetudine, communiter recepta, Franco n. 5. sufficere decem annorum spatium: Propterea quòd talis optandi consuetudo non sit contra ius, sed præter ius. Quare docuit Gl. citata, etiam per statutum introduci posse, ut vacantibus præbendis, Canonici optandi facultatem habeant; siquidem Episcopus vnà cum Capitulo statuere potest ea, quæ sacris canonibus non aduersantia, vtilitatem & honestatis rationem gerunt.

Est verò hoc in loco diligenter aduertenda doctrina Rotæ Roman. in decis. vlt. hoc tit. in nouis, circa præbendas esse varias ecclesiarum consuetudines; In quibusdam enim neque numerus canonicatum certus est, nec distinctio aliqua præbendarum: In quibusdam est numerus canonicatum, sed non distinctio præbendarum, uti videre licet in Gl. c. vlt. ver. distinctio, de concess. præb. in 6. Et in his quidem ecclesijs non est locus optioni; nisi interdum quoad domum

canonicalem demortui. In quibusdam porrò ecclesijs tam canonicatum certus numerus est, quàm præbendarum actualis distinctio; sed id duobus modis accidere potest: Primo, ut præbendæ singulæ consistentes in agris, vineis &c. non sint annexæ certis canonicatibus; & in hoc casu per statutum, vel consuetudinem decennalem optio introduci potest. Secundo, præbendæ singulæ certis canonicatibus annexæ & correspondentes sint; tum verò optio fieri non potest sine mutatione tituli; ideòque ius canonicum eiusmodi optioni resistit, ut non nisi 40. annis cum titulo, vel sine eo, tempore immemoriali præscribi possit. Atque de hac optione rectè senserunt Couarr. & Suarez antea citati, quòd in excommunicatum cadere non possit, quia per eam fit veluti permutatio beneficij, quia optans derelicto suo, aliud accipit; eo ipso quòd aliam præbendam canonicalem assumit; quandoquidem ut dixi, & latè explicat Rota, canonicatus & præbenda canonicalis connexionem inuicem habent. Veruntamen cum in hoc c. nulla præscriptionis mentio fiat, verisimile est consuetudinem eam optandi fuisse prioris modi, qui iuri canonico contrarius non est, prout allegata Gl. hic ver. consuetudine obseruauit.

QUÆSTIO SECUNDA. Vtrum optio locum habere possit in beneficijs vacantibus eausà permutationis? Negat hic Gl. in notandis, atq; esse communem DD. sententiam, argum. c. vn. de rerum permut. in 6. vbi dicitur, beneficia permutata alijs conferri non posse, quàm permutantibus. Contrarium tuetur hic Ioann. Andr. n. 2. Anton. n. 7. Resp. & Dico I. Si permutatio fiat ipsorum beneficiorum, siue canonicatum, aut, quod eòdem recidit, præbendarum, quatenus annexæ sunt certis canonicatibus, optio statuto introduci non potest; sed nec consuetudine, nisi sit temporis immemorialis, aut annorum xl. cum titulo; quia ius canonicum resistit, uti bene tradit Gl.

Dico II. Si permutatio tantum fiat in temporalitate præbendarum, iusta est consuetudo, aut statutum, ut antiquior Canonicus

nicus quasi iure quodam retractus, permu-
tatam optare possit; ne alioquin accidat, vt
iunior meliorem habeat præbendam, quàm m-
nior.

QVÆSTIO TERTIA. Si Canoni-
ci longo tempore, videl. decem, aut etiam
quadraginta annis, abstinuissent ab optan-
do, num optandi consuetudo amissa fuisset?
Respondeo; In primis certum est, quòd non
amittatur, si optandi occasio nulla se offerat,
quia præbenda nulla vacauit, vt bene hic
explicat Ant. n. 4. & constat ex ijs, quæ do-
cui lib. 1. Theol. moral. tr. 4. cap. 23. num. 21.
Deinde vera videtur doctrina Ioann. Andr.
hic, Anton. cit. n. 4. Franc. col. 3. Felin. in c.
5 eum accessissent n. 26. 27. de Constit. In ma-
teria liberæ voluntatis per actus negatiuos,
seu non vsum facultatis, ortæ ex statuto, con-
suetudine, aut priuilegio, non amitti facul-
tatem; nisi apertè constat, ideo oblatâ occa-
sione, habentes facultatem eà non vti, quia
à consuetudine aut priuilegio recedere,
seu iuri suo renunciare velint. Quæ de re
dixi in cit. cap. 23. n. 22. Consonat cum his
quod docuit Felin. in cit. n. 27. Gail lib. 2.
obs. 60. n. 9. Si Imperator nobili priuilegi-

um concessit, molendinum pro arbitrio suo
ædificandi, etsi plurimis annis non ædificã-
rit, non amittere eum facultatem. Cæterum
si aliquis siue ex pacto, siue ex consuetudi-
ne præscripta, siue ex Principis absoluta con-
cessione ius agendi alteri onerosum, seu cum
alterius præiudicio iunctum nactus sit, per
non vsu saltem xxx. annorum spatio, sic
uti omnes aliæ actiones, extinguitur, sicuti
ibidem Felin. annotauit, & constat ex ijs quæ
dixi cit. c. 23. n. 21. & lib. 3. tract. 1. cap. 8. n.
16. dicto 7.

NOTANDVM V. Introdacta consue- 6
tudo optandi præbendas, extendi non debet
ad eas, quæ in Curia Romana vacant. Ita
hic textus: Et addit Anton. hic n. 12. Ar-
chidiac. & Francus n. 7. idem intelligendum
de beneficijs Pontifici reseruatis; quia in-
feriores sicuti per legem, ita & per consue-
tudinem introductam iuri Superioris, videl.
Papæ præiudicare non possunt, arg. c. infe-
rior 4. d. 21. & c. innotuit 20. de elect. Lo-
cum tamen habebit optio in beneficijs ad
Papam deuolutis; quia deuolutio eorum
fit retentâ eorundem naturâ & qualitate. Et
ita docent DD. paulò antè citati.

TITVLVS V. DE POSTVLATIONE PRÆLA- TORVM.

Actenus veluti prolegomena
quædam proposuit Gregorius
IX. Pontifex, tractans, post
Fidei Christianæ iacta funda-
menta, vniuersim de iure, eòq;
duplici, videl. scripto & non scripto. Ordo
iam postulat, vt ad partes iuris canonici
explicandas aggrediatur: quarum prima &
præcipua est de statu ecclesiasticarum per-
sonarum; adeoque de officio, potestate, di-
gnitate Ministrorum Ecclesiæ. Similem
methodum in ciuili iure obseruatam repe-

ries; vt posteaquam de origine iuris, de iu-
re & iustitia, legibus & Principum consti-
tutionibus actum esset, de hominum statu,
eorum præsertim, qui iurisdictione ac pote-
state præditi sunt, tractaretur, vt videre licet
in tit. ff. de statu hominum l. 1. vbi Gaius IC.
ait: *Omne ius, quo vtimur, vel ad personas
pertinet, vel ad res earum, vel ad actiones.*
quæ videl. in iudicio proponi solent. Et in
l. 2. *Cum igitur hominum causâ omne ius
constitutum sit, primo de personarum sta-
tu &c. dicemus.*

Inter